

המצווה הגדולה של ערב פסח

שלא כולם יודעים עליה

**דְּהַבְּהֵדֵד
בְּמַסָּה**

לקראת שבת מלכתא

פנינים לפרשת צו - שבת הגדול ופסח | גליון מס' 218 | תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה' | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

אח"כ היו צריכים 'לשמור את הגוי' לבוקר למכירה של י"ד ניסן. הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א הכניסו לביתו, היו לו עוד ילדים קטנים אז, הוא דאג לו לארוחת ערב ושמר עליו כל הלילה, ובבוקר הביא אותו. מאז הוא דאג לגוי, והביא את הגוי של 'עזר מציון' כבר עשרות שנים

הגאון רבי אברהם ישעיה קרליץ שליט"א על מאחורי הקלעים של מכירת חמץ וערבי פסחים אצל מרן פוסק הדור הגאון רבי נסים קרליץ זצוק"ל

מהכולל ולעוד בני תורה הוא היה משתמש בטפסים של רב העיר הגר"י לנדא זצוק"ל והיה הולך בערב פסח להביא לו את הטפסים. בשנת תשכ"ו הוא החליט שראוי לעשות את החומרא של ה'משנה ברורה' בסימן תל"ו, שמביא מחלוקת לגבי המכירה אם צריך גם מכירה ב"ג או שמספיק מכירה ב"ד, ובשביל לקיים הידור זה עשה את המהפכה הגדולה.

"אני זוכר את השנה הראשונה, הגיעו 300 טפסים. כילד אני הייתי הולך לדפוס בדרך לת"ת להביא את הטפסים. משנה לשנה זה גדל, והיום מדובר על עשרות אלפי טפסים מטעם הבית דין, מלבד המצטרפים בשכונותיהם ובאים למכור כאן.

כותלי בית משפחת קרליץ ברחוב הרב בלוי 5 בבני ברק ספוגים בד' אמות של הלכה. כאן התגורר שנים רבות מרן פוסק הדור הגאון רבי נסים זצוק"ל - עד שעבר למעונו ברמת אהרן, כאן נפתח הבד"ץ דבני ברק, כאן יגע בתורה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. בשלושים וחמש הדנים האחרונות מתגורר כאן הבן הממשיך ברבנות ביהמ"ד 'הליגמן'. מורשה היא לו מהאבא הגדול ולפניו מהסבא הגדול הגאון רבי נחום מאיר זצוק"ל - הלוא הוא יבלחט"א הגאון רבי אברהם ישעיה שליט"א. בימי ערב חודש ניסן הבית כאן נושם כבר אווירה של 'הלכות הפסח'. אחד מבני הבית מצטט לנו את דרשת שבת הגדול בשנת תשס"ח, אז אמר מרן הגר"נ זצוק"ל: "כבר עברו הימים וכבר אין לנו כעת ל' יום עד הפסח, ועל כל אחד לראות לחטוף מה שעוד אפשר בימים שנשארו".

חצי שנה חלפה מאז הסתלקות מי ששיכן שמו ותורתו בבית הזה, מרן הגאב"ד זצוק"ל. 'מוסף שבת קודש' נועד עם בנו שליט"א, המעלה זכרונות ועובדות מהימים ההם, בהלו נרו עלי ראשם.

ריתחא דאורייתא בסלון

היום זהו דבר מפורסם 'המכירת חמץ של רבי נסים'. מתי התחיל הכל?

"בשנת תשכ"ו. האמת היא, שגם לפני כן האבא זצוק"ל הכ"מ היה מוכר חמץ בעיקר לבעלי בתים של 'הליגמן', אבל גם לאברכים

וארוחת בוקר ואחרי גיור. למרות כל הלחץ והמתח של ערב יו"ט היה חשוב לו להכניס יהודים תחת כנפי השכינה".

מי היה הגוי שקנה את החמץ?

"היו שנים שארגנתי גוי שעבד בפרדס ברמן. והייתה שנה שהגוי הגיע אחרי פסח באיחור ואבא הנחה אותי לגמור את העסקה אתו. הוא הדרך אותי לשאול אותו אם רוצה לשלם. כשהוא הגיע, אמרתי לו את הנוסח שאבא אמר לי, אך הגוי - שלא התאים לו שבחור צעיר מנהל אתו 'עסקים' - אמר לי: 'אבא שלך לא אמר לך שאני מבין בכסף...!'

"אח"כ כמה שנים סיכמתי עם גוי של שבת בב"ב, שהיה גר ברח' הרצל פינת השלושה. שנה אחת סיכמתי מראש, אך כשהתקשרתי ב"ג ניסן בבוקר הוא לא ענה. הלכתי לשם, דפקתי ולא פתחו. התברר שהסתכסך עם מישהו וברח. סיפרתי לאבא והוא אמר: 'אשר פיהם דיבר שווא'. אני הייתי מאוד מתוח מכך שאין גוי ושעת המכירה קרבה, והוא היה רגוע ושלו - 'יהיה בסדר'.

"לפתע הגיע הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, שמאז היותו רבה של רמת אלחנן מכר כאן את החמץ של כל השכונה, ואמרתי לו שאין גוי. באותה שנה בנו את רמת אלחנן והיה ערבי שניקה את בית הכנסת מחול ולכלוך, והוא אמר שביא אותנו. אבא אמר לנו איך להסביר לו בדרך את משמעות המכירה. נסענו להביא אותו וברך הסברנו לו והלווייתי לו את הכסף, היו גם שתרגמו לו לשפות.

"אח"כ היו צריכים 'לשמור אותו' לבוקר, למכירה של י"ד ניסן. הגאון הגדול רבי יצחק שליט"א הכניסו לביתו, היו לו עוד ילדים קטנים אז, הוא דאג לו לארוחת ערב ושמר עליו כל הלילה, ובבוקר הביא אותו. מאז הוא דאג לגוי, והביא את הגוי של 'עזר מציון' כבר עשרות שנים. הוא גוי 'ותיק' אצלנו שכבר יודע לומר את הקנינים".

עם זקני ארץ

אילו סיפורים מעניינים זכורים מהמכירה?

הייתי הולך שנים למרן הסטייפלר זצוק"ל להביא לו את שטר המכירה. שנה אחת הייתי נער צעיר כשבאתי, ואמרו לי שהוא אצל בנו יבלחט"א מרן שר התורה שליט"א. אמרו לי שאלך לשם, או להמתין לו בבית.

"החלטתי לצאת לביתו של רבי חיים בסוף הרחוב. מרחוק ראיתי שמרן הסטייפלר כבר ירד והיה ליד לדרמן. ניגשתי אליו והוא התחיל לחשבן מה יותר קרוב, לחזור לבית בנו או ללכת לביתו הוא. הוא כבר בקושי הלך. אמרתי לו שישב לביתו הוא. והוא אומר לי: 'הזמן שלך יקר. אתה צריך או ללמוד או לעזור, אני זקן, כבר לא לומד כמו שצריך ולא עוזר...'. מקורבים שבדיוק עברו ברחוב עזרו לי לשכנע אותו שיותר קרוב לו לבית, וככה כל הדרך הוא רוטן 'אני זקן וריחמו עלי'... הוא מתנצל כל הדרך ואני מרגיש את הזכות שלי ללוות את מרן הסטייפלר.

"הגענו לביתו והוא ישב וכתב את השטר, ואחר כך ליווה אותי לדלת ובירך אותי בברכות ושוב התנצל על הטרחה שכביכול גרם לי, ואז לחש לי באוזן: 'אפילו שזמנך יקר, בני רבי חיים הוא מתמיד. אליו תעלה במיוחד!'

"כאן בחדר שאנחנו יושבים החלה המכירת חמץ. כאן גם נוסד הבית דין, אבל בתשכ"ו עוד לא היה בי"ד מסודר, מפעם לפעם היה דין תורה. היו ויכוחים על המכירה, כי היו צריכים לשלב בקנינים י"ג וי"ד. אני זוכר שלמדתי בשיבת פוניבז'; ראש הישיבה הגאון הגדול רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א הזכיר בשיעור על ויכוח הלכתי שהיה לו עם להבחל"ח אבא זצוק"ל על המכירת חמץ. למעשה, לוקחים פרוטה לכל אחד, והגרב"ד שליט"א טען למה לא נעשה קנין סודר לכל אחד, שהגוי ייתן סודר. האבא שאלו איך נבצע זאת למעשה, והוא הציע שייקנו חבילת מסמרים וכל מסמר נקרא כלי ויהיה קנין לכל אחד.

"אני זוכר כילד", הוא נזכר בערגה, "שהיו כאן ויכוחים סוערים על דיונים בנוסח. היו מגיעים בעלי תריסין כמו הגאון ר"ש קוסובסקי זצ"ל, הגאון האדיר רבי יחזקאל ברטלר זצ"ל ולהבחל"ח הגאון רבי יהודה בויאר שליט"א, ומי שהיה מרגיע את הרוחות היה הגאון הגדול רבי חיים גריינמן זצוק"ל... כל שנה הנוסח השתכלל". הגרא"ש שליט"א פותח מחברת ישנה ומראה את השטר הראשון בכתב ידו של אביו הגדול משנת תשכ"ו.

איך הציבור קיבל את המכירה החדשה?

"ציבור בני התורה קיבל בהתלהבות. בעיקר מבני ברק. אבל אני זוכר באותן שנים למשל את הגאון הגדול רבי יששכר מאיר זצוק"ל שהיה מגיע מנתביבות למכור את החמץ כאן, או את כ"ק אדמו"ר מסלונים ה'נתיבות שלום' זצוק"ל ששלח שליח. גם יבלחט"א הגאון הגדול רבי דוד סולובייצ'יק שליט"א שלח שליח למכור כאן. אני זוכר שנה אחת שרשכבה"ג מרן הגרא"ל זצוק"ל הגיע לחדר כאן, החדר היה מלא באנשים, והוא נעמד כאן ליד הקיר ומילא את שטר ההרשאה. "מי שהיה מוכר ממרחקים היה הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א בימי שבתו ביוהנסבורג. אני זוכר שנה אחת שאבא עורר שאולי יש הבדלי שעות בין כאן ליוהנסבורג. ישבו כאן הגאון האדיר רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל ולהבחל"ח הגאון רבי אליהו בן שלמה שליט"א וביקשו שאביא 'אטלס'. ספרי הילדים כבר היו סגורים בארונות של מכורים לנכרי, וכהוראתם פתחתי והוצאתי. ישבו וחישבנו והגיעו למסקנה שאין הבדלי שעות.

"היתה שנה אחת שאבא החליט שאולי מישהו ירצה למכור מהמזרח הרחוק ועשה 'מכירה גמורה' גם ב"ג בשביל המזרח הרחוק. באותה שנה הגיע רב קהילה מהונג קונג למכור חמץ, ואבא ראה בזה סייעתא דשמיא.

"אגב, כשהוקם בד"ץ 'שארית ישראל', בשנה הראשונה הגיע הגאון רבי חיים שאול קרליץ זצוק"ל לבקש רשות מאבא זצוק"ל לעשות מכירת חמץ ע"י בד"ץ 'שארית ישראל' כשהמכירה בפועל בשנים הראשונות נעשתה אצל אבא.

גוי כהלכה

"פעם באתי אליו בערב פסח בבוקר, הוא היה מאושר באומרו: 'כבר זכיתי לגייר היום'. היו גרים שרצו לזכות להיכנס לעם היהודי בערב החג כדי שיוכלו לקיים את מצוות החג כגרי צדק אמתיים. כשאני באתי למכירה הוא כבר היה אחרי תפילה ואחרי סיום מסכת

הם באו למכור עד שעה מאוחרת בלילה והרב רצה להיות מוכר לקראתם".

והוא נזכר: "באחת השנים הגיעה אלמנה בערב פסח אחה"צ (!) ששכחה למכור את החמץ. היא אמרה שיש לה הרבה אטריות ופתיתים שצריך לשרוף ואין לה כוח. אבא שלח אותי לטפל בזה... הבאתי לכאן ועמדתי לשרוף עד כניסת יו"ט".

האחיין, נאמן דודו הגדול, הרה"ג ראי"ש קרליץ שליט"א מציין עובדה שהייתה קורה כל שנה בערב הפסח בבית מרן פוסק הדור: "יש הרבה שלא סומכים על המכירה לחמץ בעין, כל השנים הביאו חמץ לבית הרב, הרי הבית הפקר לכלל, הגיעו עם ויסקי ועוד חמץ גמור בעין והשאירו בבית, והגוי שכר את החדר. בהתחלה היו יחידים ובאו עוד ועוד והעבירו למרפסת הבית או חדר קטן, כמויות אדירות הביאו, והיום מביאים לבי"ד".

הגרא"ש שליט"א נזכר, כי שנה אחת שבר מישהו מבני הבית בקבוק מהבקבוקים הללו, ואבא סבר שצריך לשלם כי לפני המכירה אנחנו שומרים וזו פשיעה. שנה אחת נשבר בקבוק ויסקי על הספה: "נתבונן מה אדם רגיל בערב פסח יעשה בכזה מקרה, אם יכנס לסלון הנקי ויסקי - ועוד נשפך על הספה... אבא הסתכל ואמר ברוגע: 'לשים בשמש. עד זמן איסור זה יתייבש'".

ראי"ש קרליץ מוסיף ומתאר: "הרי בכל בית רגיל, בי"ג ניסן הבית כבר מצוחצח, יש בתים ששולחן הסדר כבר ערוך, ובבית הרב המונים עוד באים למכור חמץ בכזה רוגע. אנשים באים עם חבילות אטריות ופולים ובייגאלך, ולא כועסים על אף אחד. מראים להם היכן להניח... באחת השנים, התפזרו שקדי מרק על השולחן בערב פסח, והרב בכזה רוגע ושלווה דאג שינקו את החדר - בלי לחץ ובשלווה. "שנה אחת הגיע יהודי אמריקאי תמהוני בערב פסח בזמן המכירה, ואמר כי רוצה להישאר כאן בליל הסדר. בדקנו מיהו, והגענו עד הגר"ש פינקוס זצוק"ל מאופקים שסיפר לי בטלפון שהוא מכיר, ונבהל לשמוע שהוא הגיע לכאן הביתה... ניסינו לרמוז לו שזה לא מתאים, אבל הכל היה עד שהרב שמע מהבקשה. כשהרב שמע כמובן שהסכים, והוא ישב בליל הסדר וגם היה לו מה לומר... הוא היה צריך תשומת לב מיוחדת. כשגמרו את ה'סדר' הוא ביקש כי בהיותו בן חו"ל שרוצה גם ליל סדר יו"ט שני ושהרב יישב אתו, והרב ישב כמה שעות כל ליל הסדר במוצאי יו"ט!"

והזכרונות ממשיכים צפים: "שנה אחת הוא עשה מכירת חמץ מאוחר בערב פסח שחל בשבת, ושנה אח"כ הגיע יהודי ואמר 'שנה שעברה ראיתי שמכרו יותר מאוחר... ולא השתכנע שאמרו לו שכבר נמכר החמץ. לא היה כאן בבית טלפון', מספר הבן הגרא"ש, "הבאתיו לשכן כאן, הגר"צ צביאלי שליט"א, שם היה טלפון והוא התקשר לכל הרבנים לשאול אם עדיין לא מכרו... עד שהגיע לגר"ש אונגר זצ"ל שצעק עלי: 'יהודי לא יודע שבערב פסח לא מחכים מאוחר...', ואז התעורר הלה ונזכר שיש לו ארגז בירה בבית ואין לו כוח לבער. הלכתי עמו לביתו בקצה העיר וב"ה הספקתי עוד לפני חצות לשפוך את כל הברות. מאז, גם בשנים שערב פסח היה בשבת עשה אבא כמעט בזמן של כל שנה את המכירה".

"בשנים מאוחרות גיסי הגאב"ד הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א היה הולך למרן הסטייפלר זצוק"ל. הוא מספר, כי שנה אחת אמר לו מרן זצוק"ל שהוא רוצה דווקא בשטר שכתובה בו לשון שליחות במפורש ושתהא ע"ז קבלת קנין; והביא את דעת ה'נימוקי יוסף' שהקנין הוא לחיזוק הדבר. כשחשש שמא אין בשטר מספיק לשון שליחות, הוא ביקש להקנות את כל החמץ שלו למוכר בקנין סודר". הגרא"ש שליט"א נזכר בעוד עובדה עם מוסר השכל בצדה, המראה את גדלותם של מאורי דורנו שליט"א: "אחרי שאבא זצוק"ל עבר לרמת אהרן לפני 35 שנה, המשכתי למכור כאן וגם ב'הליגמן' כמובן. בשנים הראשונות היו לי עוד ילדים קטנים בבית, אז שמת פתק על הדלת שהמכירה רק ב'הליגמן'. כמובן שהיו כאלה שדפקו ואמרו 'באנו ממרחק', כי היו רגילים לבוא לכאן כל שנה ולא ידעו שאבא עבר לרמת אהרן.

"לפתע הבחנתי מחלון הבית שרבינו מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א חוצה את הכביש בדרך לפה. עד שפתחת את הדלת אני רואה שהוא כבר פונה למדרגות לרדת חזרה אחרי שראה את הפתק. הוא אומר לי כמשיח לפי תומו, 'ראיתי פתק שזה מפריע...'. אמרתי לו: לא התכוונו לראש ישיבה חלילה, והוא בפשטותו אומר לי: 'אז למי התכוונו?!...'. כמובן ש'הכרחתי' אותו להיכנס למכור, ומיד אח"כ הורדתי את הפתק מהדלת. מאז הוא כבר לא הגיע והיה שולח את בנו רבי בצלאל שליט"א כשלוחו. כנראה סבר שזה מפריע.

"ובאמת היו תלמידי חכמים נכבדים שהמשיכו להגיע לכאן כל שנה מלבד אלו שהלכו לרמת אהרן, כמו למשל הגאון המקובל רבי שריה דבליצקי זצוק"ל שהיה אומר 'מערבין בבית ישן'. אגב, אבא זצוק"ל הכ"מ היה מתעניין אצלי כל שנה אם רבי שריה כבר הגיע למכור".

רשות הרבים

שמענו על הנהגת משפחת קרליץ, שמורידים את כלי הפסח מהבידעם באור לי"ד דווקא. האמנם?

"אכן כן. לא היה שייך קודם בגלל מכירת חמץ כל היום של י"ג, וגם היו צריכים לבדוק חמץ. היו משועבדים לציבור. דודי הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א כבחור היה מגיע לעזור למכירת חמץ כאן בבית. פעם הוא מצא שטר כסף ושאל את אבא על כך. אבא אמר לו: 'בערב בדיקת חמץ הבית כאן זה רשות הרבים'. לגבי הכלים, פשוט לא היה זמן קודם".

הגרא"ש שליט"א מציין, כי הרוגע והשלווה שהיו נסוכים על פני האבא הגדול כל השנה נשמרו גם בערב פסח. "בי"ג אבא היה מתוח בגלל האחריות. למרות ששאלות שנגעו למעשה הוא ענה. היה כאן אברך שבא לראות כל שנה את המכירה, ואמר לי: 'זה משפיע עלי יראת שמים'. ברגע שנגמרה המכירה הוא היה נראה שונה לגמרי, עם שמחה שניכרה על פניו. לשריפת חמץ הגיע גם בכזו שמחה. באור לי"ד התפלל ברמת אהרן במניין מוקדם יותר בביהכ"נ דחסידי ביליץ", מעיד הגרא"ש. "להשערת, כי הזדרז לבדיקת חמץ, כי מיד לאחר שאנשים סיימו בביתם בדיקת חמץ

אמירת 'והיא שעמדה' אצלו היא פרק מיוחד. אז עוצם עיניו ושר בהתרגשות שוב ושוב את המילים המיוחדות "שלא אחד בלבד עמד עלינו לכולתינו". נקל לחשוב שהוא מעביר במהירות במוחו הנורא את גלויות עם ישראל במשך הדורות, את התלאות הנוראות שהשתעבדו בהן האומה הישראלית. הוא גם נזכר בצרות שעבר אביו זיע"א במלחמה ברוסיה, ועל כולן "והקב"ה מצילנו מידם"

סדר הנהגתו והליכותיו בקודש במחיצת מרן הגר"ה קנייבסקי שליט"א

תיאור חי מתוך יומן מיוחד שנרשם על ידי אחד מנכדי מרן הגר"ה קנייבסקי שליט"א

ערב פסח, י"ד ניסן לפנות בוקר: רבינו מתפלל שחרית כוותיקן כהרגלו כל יום מיום עומדו על דעתו. לאחר התפילה הוא מסיים בקביעות כל שנה את הש"ס בבלי כולו. כידוע, הוא לומד בכל יום לפי סדר מיוחד, שמונה דף בש"ס בבלי (ובעוד ספרים) ובערב פסח הוא מסיים את כל הש"ס.

רבינו שליט"א הוא בכור להוריו ולכן הוא חייב ב'תענית בכורים', אך כיון שמסיים את הש"ס הוא פטור מן התענית ומצווה לאכול מדין סעודת מצוה.

את הסיום הוא עורך בבית הכנסת, מביאים לו את הגמרא האחרונה של הש"ס, מסכת 'נדה'. הוא עומד סמוך לבימת בית הכנסת, הוא אומר את הקטע האחרון, ולאחר מכן את 'ההדרן', בהתרגשות רבה, ואח"כ את הקדיש של הסיום כשכל הקהל מאזין בהתרגשות לסיום ה... די נדיר הזה. הן סיום כזה הוא חזיון שלא מצוי כ"כ בימינו, בפרט בכל שנה בכזו קביעות.

השותפה לדף

עד לפני שנים ספורות, בעודה בחייה, היתה אשת חבר הרבנית בת שבע קנייבסקי ע"ה, רעייתו של רבינו, עומדת בעזרת הנשים, ובהתרגשות עזה מקשיבה לכל מילה היוצאת מפי בעלה. היא הרי מלווה אותו בלימוד הש"ס כל יום. מברכות דף ב' ועד נדה דף ע"ג! יחד קמים בשעה שלוש בבוקר והיא עומדת על ידו הכן לבקשתו אם ירצה דבר. יחד היא חווה את ההספקים היומיים שלו, שמחה בשמחתו (אם גמר את ההספקים היומיים) ומצטערת עמו (אם לא גמר את ההספק ונשארו לו 'חובות', כפי שהוא מכנה את זה). כעת היא עומדת ומוזילה דמעה קטנה של אושר וגיל, ומאחלת לעצמה ולבעלה שיזכו לעוד שנים רבות.

ביום זה, יום ערב פסח, כשכל בתי ישראל נוהרים עם הילדים ושאר בני הבית שלא יסתובבו עם חמץ, היתה הרבנית ע"ה מכינה כמה תבניות של עוגה מחמץ גמור (!) כדי שיהיה לכבד בו את משתתפי

הסיום של בעלה רבינו שליט"א. לאחר הסיום על גמרא בבלי הוא עולה לביתו ומסיים שם גם את כל התלמוד ירושלמי ועוד מדרשים. לאחר מכן טועם משהו לפת שחרית, ותיכף הוא מתחיל את לימוד הש"ס מחדש. בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, בהתלהבות ובשמחה כמו בפעם הראשונה.

שריפת החמץ

כשמתקרב זמן שריפת חמץ הוא נוטל את מעט החמץ שמצאו אתמול, ובתוכם עשרה פתיתי החמץ שהחביאו, יחד עם לולבים והדסים והערבות שנותרו ממה שקיימו בהם את המצוה בסוכות בידו, ויורד למדורה הקרובה אל ביתו, שם זורק את השקית הנ"ל. לאחר כמה שניות, כשרואה שמתחיל החמץ להישרף אומר בכונה ג' פעמים "כל חמירא וכו'", והיה מורה גם לאשתו הרבנית ע"ה לומר. בחזרה לבית המדרש: אחר כך חוזר לביתו וכמובן ממשיך איפה שעמד, ושוקע בתלמודו עד לזמן מנחה גדולה.

והגיענו לזמן הזה

המסובים הקבועים בליל הסדר הם משפחת בנו הגאון ר' אברהם

רבינו נכנס לחדר, מתעטף בקיטל צחור ונאה, וחוגר עצמו בגרטעל כמו בתפילה, ועל ראשו לובש 'שטריימל' עתיק שקיבלו מחמיו מרן הגרי"ש אלישיב. וכך, כשכולו אומר כבוד והדר, הוא ניגש להתחיל את הסדר

שלא אחד בלבד עמד עלינו

"מגיד" - רבינו שליט"א מרמז לבנו (שכבר לא צעיר כלל, וכבר בעצמו סבא לנכדים) לומר את 'מה נשתנה'. אחרי שגומר לומר אומרים שאר הנכדים מקטן ועד גדול, כרבע שעה לוקח כל זה, רבינו מקשיב לכל אחד, ניכר עליו שהוא מרוצה מאוד. אח"כ הוא אומר בקול רם "דער תירוץ איז" כלומר התירוץ הוא, וממשיך מיד "עבדים היינו לפרעה במצרים". והוא ממשיך לקרוא, כשמדי פעם נעצר לרגע ומסביר. ולא משתהה באמירת פירושים או ווארטים אחרים.

כשמגיעים ל'מה נשתנה' מסלק רבינו את המצות לקצה השולחן. לא פעם מנסה אחד הנכדים הצעירים לומר איזה פירוש נאה, רבינו מסמן לו שיאמר את זה אחר כך. באחת הפעמים הוא הסביר "הרי את השיעור כמה להאריך באמירת ההגדה כבר קבע לנו בעל ההגדה ואין צריך להוסיף עליו, אם רוצים אפשר לומר בלי גבול אבל בזמן אחר". אמירת ההגדה עצמה לא לוקחת יותר מחצי שעה, כך יוצא שכולם ערניים ולא עייפים.

באמירת ההגדה פניו מתלהטות באש של קדושה, והוא קורן מאושר רוחני ואינו מודע כלל לנעשה על ידו. הוא שקוע כל כולו בתוך כוונת המילים, ומרגיש בעצמו כאילו הוא יצא ממצרים.

אמירת 'והיא שעמדה' אצלו היא פרק מיוחד. הוא מניח את הכוס מייד אחרי שנטלה לאמירת 'והיא שעמדה', ואז עוצם עיניו ושר בהתרגשות שוב ושוב את המילים המיוחדות "שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו". נקל לחשוב שהוא מעביר במהירות במוחו הנורא את גלויות עם ישראל במשך הדורות, את התלאות הנוראות שהשתעבדו בהן האומה הישראלית, הוא גם נזכר בצרות שעבר אביו זי"ע במלחמה ברוסיה ואת המכות הנוראות שספג שם, ועל כולם "והקב"ה מצילנו מידם". לאחר מכן ממשיך לומר בהתרגשות רבה את ההגדה שחיברו קדמונינו זי"ע.

כשמגיע לפסקה 'בצאת ישראל' אומר אותה בשמחה רבה של

ישעיהו שליט"א, עם כל יוצאי חלציהם. בני הבית כבר מכינים מבעוד יום את השולחן הארוך ערוך בטוב טעם, מכינים כסא נאה לכל אחד עם כרית קטנה להסב עליה, בראש השולחן במקום כסא יש מיטה רחבה ובצדה השמאלי ערימת כרים מוכנים לרבינו שליט"א להסב עליהם.

על יד מקומו של רבינו כבר מוכנות ג' מצות מיוחדות שהן 'תנור ראשון' וגם 'קצירת יד', בין מצה לחברתה מונח מפה מיוחדת ונאה, ועל יד זה מוכן מגש עם 'סימני הסדר' מרור, חרוסת, ביצה, זרוע, כרפס. אמנם רבינו לא מקפיד על סדר מסוים של הסימנים בקערה. רבינו נכנס לחדר, מתעטף בקיטל צחור ונאה, וחוגר עצמו בגרטעל כמו בתפילה, ועל ראשו לובש 'שטריימל' עתיק שקיבלו מחמיו מרן הגרי"ש אלישיב (ובשנים האחרונות כבר יש לו שטריימל חדש). וכך, כשכולו אומר כבוד והדר, הוא ניגש להתחיל את הסדר של הלילה הנורא הזה בו יצאו אבותינו ממצרים.

עובר לתחילת הסדר מתקרבים למקומו כל הנכדים הקטנים ורבינו מחלק להם קליות ואגוזים - "שלא יישנו התינוקות".

קדש ורחץ

ואז בניגון מיוחד שמקובל לו מאבותיו הוא מתחיל לומר "קדש ורחץ, כרפס יחץ...". כשגומר, מכריז בקול רם "קדש", ומוזג יין לתוך גביע נאה ומיוחד שלפניו, ואחריו עושים כולם כך, ואז אומר הוא לבדו וכולם שומעים את כל הקידוש בקול רם וברור שכל הקהל (שמונה בד"כ למעלה מעשרים או שלושים איש בלעה"ר) ישמעו, אח"כ הוא שותה מכוסו וכולם שותים, איש איש, מכוסו שלו.

את כוס הקידוש מעטר רבינו סביב הגביע בשש כוסות קטנות כדרכו, ומשתדל לעטר ג"כ בכוס השני והשלישי והרביעי.

אגב, הגביע בו הוא משתמש הוא מיוחד ומעניין: הוא נוטל גביע נאה רגיל, ובתוכו שם כוס זכוכית שבולטת קצת לחוץ, כך שהיין נראה מבעד לכוס. הטעם לזה הוא כי יש עניין לראות את היין ולכן רוצה שייראה גם מן הצד ולא רק מלמעלה.

רבינו שותה רק יין ולא מיץ ענבים, ולא מוסיף מים אלא כולו יין, כך נוהג בכוס ראשון ואחרון.

"כרפס" - נוטל חתיכת תפוח אדמה, יותר מכזית ומטבל בידיו מתוך קערת מי המלח שלפניו, מטבל לפני הברכה ואוכל. לאחר מכן לוקח עוד חתיכה ושולח לרבנית תחי' (ע"ה). בנו שליט"א מחלק לשאר המסובים.

אוירת הסדר היא רגועה, בלי לחץ ונערווים, אין צעקות וגערות. באוויר מורגשת המטרה: לא 'לסחוב' זמן, לא להאריך בדברים מיותרים, לא לאבד זמן! כדי שלא יישנו התינוקות! הרי זה חלק עיקרי בלילה. חלק מהילדים רציניים יותר וחלקם פחות, אחדים מהם כבר משתובבים... הכל הולך אחר הכוונה: 'והגדת לבנך'.

"יחץ" - רבינו מכריז: "אצלינו לא נוהגים לגנוב את האפיקומן. אנחנו לא מחנכים את הילדים לגנוב". כמובן, שאחרי כזו הכרזה אין אחד שמעז לגנוב. הוא חוצה את המצה האמצעית לשניים, ואת השבר הגדול יותר עוטף במפית נאה ומניח על ידו.

ישנה געוואלדיגע מצווה הנוהגת בערב פסח, שלא כולם יודעים עליה. אינני יודע אם היא מדאורייתא או מדרבנן. מסתמא דאורייתא: לישון! תשאלו: איך שייך לישון בבית יהודי בערב פסח? התשובה: אם מבינים את חשיבות העניין כבר מוצאים את הזמן ואת האפשרות!

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצוק"ל על סיפור יציאת מצרים

לגור וללמוד במקומות חילוניים. עמדו רבים ממנהיגי העדה וטיכסו עצות: איך מצילים אותם? איך מסדרים את ילדיהם שלא ילכו לאבדון חלילה?

באו אל הרב מפוניבז' זצוק"ל להתיעץ עמו, ובתשובה פתח ונשא משלו: "בבית אחד פרצה שריפה. יושביו מיהרו למלט עצמם מפניה מבלי לחשוב על שום דבר אחר. והנה התברר שבתוך הבית נותר יהודי אחד ישן!

"האנשים שעמדו בחוץ החלו לטכס עצות באיזו דרך לחלץ אותו, האחד אומר דרך כאן, והשני אומר לא כי אלא דרך שם... והאש ממשיכה להתפשט.

"עבר שם פיקח אחד ואמר: 'שוטים שכמותכם! יש לכם זמן לטכס עצות איך להוציא? תעירו אותו! כשיתעורר ימצא לבד את הדרך כיצד לברוח, ויעשה זאת הרבה יותר טוב מכם!'"

המשיך הרב מפוניבז': "עלינו מוטל לעורר את היהודים הרחוקים, להפיח בהם תורה ויראת שמים. ברגע שיתעוררו ימצאו בעצמם את הדרך להיחלץ מציפורני הרשעים".

רבותי! באתי רק לעורר: כל אחד צריך להכין את עצמו לליל הסדר! איך עושים זאת? כל אחד ימצא את הדרך. יש הכנות שאפשר להכין יום, ואפילו יותר, לפני ערב פסח. אין צורך לדחותן לרגע האחרון. אולם, כאמור, לא באתי לתת עצות, רק לעורר על הנחיצות והחשיבות שבדבר. עצות ימצא כל אחד לעצמו.

המצווה המרכזית של ליל הסדר היא סיפור יציאת מצרים. כל מילה שמספרים זו מצוות עשה דאורייתא. אצלנו, בישיבת סלבודקה, המשגיח זצ"ל היה אומר: "הכל מכינים לליל הסדר. מכינים את המצות ואת המרור, את הכוסות ואת היין, את הכרפס ואת החרוסת, את הכרית להסבה ואת מי המלח - הכל מכינים ברוך ה'! אבל יש דבר אחד שהרבה פעמים שוכחים להכין: את 'המספר' - זה שיהיה אחראי לקיים כראוי את מצוות סיפור יציאת מצרים".

נכון, קצת מתבוננים, אומרים 'פשעטלאך', אומרים חידושים. כנראה שגם בזה יש עניין, אבל העיקר זה עצם הסיפור! סיפור המכות, האותות, היציאה. על המספר להחיות את הדברים באוזני השומעים!

המספר צריך ללמוד מראש את דברי חז"ל הקדושים. על פי זה לתאר את השעבוד, את המכות, את קריעת ים סוף. כל חלק מהסיפור זו מצוות עשה ושכרה לנצח נצחים!

הכן את עצמך על ידי שינה!

ישנה געוואלדיגע מצווה הנוהגת בערב פסח, שלא כולם יודעים עליה. אינני יודע אם היא מדאורייתא או מדרבנן. מסתמא דאורייתא: לישון! תשאלו: איך שייך לישון בבית יהודי בערב פסח? התשובה: אם מבינים את חשיבות העניין כבר מוצאים את הזמן ואת האפשרות!

במשך שבועות שלמים אנחנו מתכוננים לליל הסדר. עמלים ויגעים להכין כל פרט בכשרות מהודרת. סוף כל סוף מגיע הלילה הגדול ואנחנו רוצים לחוג אותו בקדושה ובטהרה כמו מלאכים קדושים.

ומה קורה בפועל? כולם נרדמים... זה מחזיק מעמד עד "רבי יהודה היה נותן בהם סימנים" וזה מחזיק קצת יותר... ומי שלא נרדם מנסה בכוח, כל הזמן, להחזיק את העיניים פקוחות... מה לעשות, אנחנו באמת לא מלאכים. כבר לילות שלא ישנו כמו שצריך...

הבה ונחשוב: אנחנו מכינים יין ומצות, מכינים חסה וחרוסת, מכינים שולחן ערוך, צלחות וכוסות. את הכל מכינים טיפ טופ. רק דבר אחד שוכחים להכין: את עצמנו... שוכחים להכין ראש צלול...

ר' איד, לך לישון קצת! תכין את עצמך לליל הסדר! אם תבין את החשיבות שבדבר כבר תדע איך להתארגן באופן שתמצא את הזמן להכנה החשובה הזאת.

בתקופה שהגיעו ארצה עולים חדשים מחו"ל, שלחו אותם הרשעים

האמונה נצרכת לנו בכל ימות השנה. זה הלחם, האוויר לנשימה, בלעדיה לא שייך לחיות! אבל בליל הסדר, שעוסקים בו בסיפור יציאת מצרים - זוהי ה'עונה' בה אפשר לרכוש ולקנות יותר ב'קלות' את האמונה

בקדושה המיוחדת שיש בה.

כך היא דרכו של השטן: להילחם ביתר שאת וביתר עוז בכל המקומות שיש בהם קדושה יתירה. כמו שאמרו עליו חז"ל (סוכה נב.): "שמניח אומות העולם ומתגרה בשונאיהם של ישראל, ובתלמידי חכמים יותר מכולם".

מספרים על אדמו"ר אחד שעלה מחו"ל לארץ ישראל. לפני שעלה לאינייה פנה ליצרו הרע ואמר לו: "אתה נשאר כאן בחו"ל! בשום פנים ואופן איני משלם עליך כרטיס נסיעה..."

כשהגיע לנמל יפו חשכו עיניו: 'ער איז שוין ווייטער דא' (-הוא שוב נמצא כאן)... פנה אליו ושאלו: "מה זה? הרי דיברנו שאתה נשאר שם. איך נסעת? מי שילם עליך?".

נענה היצר הרע והשיב לו: "רבי! אתה טועה. שם, בחו"ל, היו אלה רק התלמידים שלי. כאן בארץ ישראל אני בעצמי נמצא!"

"הבוחר בירושלים" - השטן מניח לאומות העולם ואינו מתגרה אלא בישראל (סוכה נב.) אבל חכם עיניו בראשו ו"מאויבי תחכומי". אם היצר יודע את חשיבות הלילה הקדוש אף אנו נלמד ממנו, ונגיש לעבודת הלילה הזה - אשר "כיום יאיר" - עם כל הפרישקייט, עם כל הלעבעדיקייט, עם כל הברען, ועם שמחה אמיתית של דבר מצווה!

(מתוך 'חי ראובן' - הגדה של פסח)

העיקר לבוא לליל הסדר עם ראש צלול, פריש, לעבעדיג, ולספר את סיפור יציאת מצרים בשמחה. ואם רואים שבני הבית מתחילים להירדם אחרי האפיקומן, צריכים לעורר אותם. מה שמונח בהלל! ב'נשמת!' איזו התעוררות, איזו התרוממות! צריכים לדעת לנצל זאת.

המשגיח, רבי אליהו לופיאן זצוק"ל, כותב באחד מן השמועות'ם ב'לב אליהו', שבגשמיות כל דבר יש לו את העונה שלו.

כשמתחילה עונת הקיץ, בעלי חניות הבגדים מוכרים בגדי קיץ ואז הסחורה 'הולכת' והסוחרים מרוויחים יפה. כשמסתיימת העונה ונשארו בגדי קיץ קשה מאוד למכרם, כי בחורף לא קונים בגדי קיץ! וכן להיפך, סוחר המתעסק עם בגדי חורף, בהגיע עונת החורף הוא עושה את עיקר פרנסתו השנתית, מוכר בגדי חורף וכולם קונים. כשעוברת העונה - גמרנו! אולי יש כמה בודדים שיקנו פריט או שניים, אבל זו כבר לא העונה, וכעת אין מקום למכירת בגדי חורף... כך היא המציאות בגשמיות. המשגיח זצוק"ל אמר, שגם ברוחניות כך הם פני הדברים: כל תקופה בשנה יש את העונה שלה, מה שניתן לרכוש ולהשיג. כך באלול, כך בשבועות, וכך בחודש ניסן - בימי חג הפסח.

חודש ניסן בכלל, וליל הסדר בפרט, זו ה'עונה' לרכוש אמונה.

כמובן, האמונה נצרכת לנו בכל ימות השנה. זה הלחם, האוויר לנשימה, בלעדיה לא שייך לחיות! אבל בליל הסדר, שעוסקים בו בסיפור יציאת מצרים - זוהי ה'עונה' בה אפשר לרכוש ולקנות יותר ב'קלות' את האמונה.

היצר הרע עובד קשה

ליל הסדר הוא אכן לילה גדול. הבעיה היא שגם היצר הרע יודע את הסוד הזה, והוא מנסה 'לחטוף' לצדו כל מה שיוכל. כאן הוא שופך את היין, שם הוא מסיח את הדעת מסיפור היציאה...

זהו כלל גדול בכל דבר שבקדושה: כל הקדוש מחברו חרב מחברו. היצר הרע עובד שם שעות נוספות...

הנביא (זכריה ג, ב) מתנבא: "יגער ה' בך השטן ויגער ה' בך הבוחר בירושלים". בפשטות, המילים: "הבוחר בירושלים" מתייחסות לקב"ה שהוא, הקב"ה, הבוחר בירושלים - יגער בשטן.

אולם רבי אליהו לופיאן זצוק"ל מביא פירוש אחר, לפיו מילים אלו מתייחסות לשטן. כוונת הפסוק היא שהקב"ה יגער בשטן שבוחר בירושלים בה משקיע השטן את כל כוחותיו, ונלחם בכל אונן

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

ראיתי בעל קיוסק שמכר חמץ בעיצומם של ימי הפסח, והיו כמה אנשים תמימים שלא ידעו שמדובר בחמץ. ביקשתי מהמוכר לסגור את החנות. משסירב נעמדתי בשער הקיוסק והכרזתי כי מי שאוכל חמץ בפסח נענש בכרת. והנה, היהודים שהיו במקום ברחו משם כל עוד נפשם בם, כאילו היו נמלטים מפני אש הרודפת אחריהם

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על ענייני חג הפסח

צרכי הסדר, ולפני התקדש החג הניחם על השולחן בזהירות רבה, כדי שבבואו מבית הכנסת יהיה הכל מוכן ומזומן ובני הבית יוכלו לגשת מיד אל שולחן הסדר.

התברך רבי שבתי באשה צדקנית כמותו, שמרוב אהבתה למצוות השתוקקה לישיב כבר לשולחן הסדר, והמתנה בקוצר רוח לשובו של בעלה מהתפילה. בינתיים התיישרה לה עקרת הבית ליד השולחן המסודר והתבוננה בהנאה יתירה במצות, בבקבוקי היין, בחרוסת ובמרור, וביתר חפצי המצוות.

לפתע אירע דבר לא צפוי. רגלה של האשה נתקעה במפה הגדולה שהשתרכה עד לשיפולי השולחן, וברצונה לשחרר את הרגל משכה מבלי משים את המפה וכל מה שהיה ברגע זה על השולחן נפל על הרצפה בקול רעש גדול. בקבוקי היין נשברו, מהמצות כמעט ולא נשארה חתיכה אחת שלמה, וגם כל הסימנים התפורו לכל עבר - 'סימן' מובהק לכעס ולמריבה שיבואו עוד מעט קט.

בשמחה רבתי ובאוירה מרוממת פוסע רבי שבתי סבלן בדרך לביתו, ובעיני רוחו הוא כבר רואה את השולחן הערוך הממתין לו. מה חשכו עיניו כאשר נתקל ב'בוקה ומבולקה' של שאריות היין האדום שהתערבו עם החתיכות השבורות של המצות המהודרות שאפה ביגיעה רבה.

מה עשה רבי שבתי? צעק על אשתו? אמר כנגדה מילים לא יפות? עלב בה? - לא!

בספר 'מנחת אבות' מובא המעשה הבא:

בערב פסח אחד התדפקה אלמנה על דלת ביתו של מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל ו'טענתה' בפיה: "החסה שקניתי לליל הסדר מלאה בתולעים, וממש אין באפשרותי לנקותה".

ציפתה האלמנה מהגרש"ז למענה הלכתי, הרי זו הייתה מטרתה בבואה אליו - לשאול כדת מה לעשות עם החסה. אבל לגרש"ז הייתה תשובה מעולם אחר, מעולם החסד בו היה טבול כל כולו - "הביאי אלי את החסה", הורה לה.

אלמלא היו הדברים מודפסים באכסניה אמינה (מרבית הסיפורים בספר הנ"ל סופרו על ידי בניו הגאונים שליט"א של מרן זצוק"ל) כמעט ואי אפשר היה להאמין שכך התנהג רבן של ישראל.

גאון זה, שכל עם ישראל נשען על פסיקותיו וכל דקה מסדר יומו הייתה מחושבת להפליא, עמד במשך שעותיים תמימות מול השמש היוקדת ובדק כל עלה ועלה של החסה הנגועה!

רק משסיים את מלאכת הברירה והחסה היתה נקייה מתולעים, השיב את הירק לאלמנה.

לא ייאמן!

עריכת שולחן הסדר כמה ימים לפני הזמן

רבי בן ציון ברגמן, נכדו הבכור של מרן הגרא"מ שך זצוק"ל, סיפר על הנהגה קדושה שהייתה למרן זצוק"ל בערבי פסחים.

כמה ימים לפני ליל הסדר כבר פרש מפה לבנה על השולחן, ערך את הכוסות, הגביעים והצלחות, והכל היה מוכן לחג, ועכשיו המתין מרן בקוצר רוח מתי יבוא הלילה הקדוש. ובימים שלפני החג עסק בלימודו של שולחן זה דווקא.

סבלנות בליל הסדר

אחד האנשים שהיו ידועים בירושלים בסבלנותם ובענוונותם המרובה נקרא 'רבי שבתי סבלן'. מפורסם היה צדיק זה במידותיו התרומיות, ובעיקר במידת הסבלנות, עד שמעולם לא הצליחו להביאו לידי כעס.

מעשה שהיה בערב חג הפסח, כאשר רבי שבתי, שהתפרסם גם ביראת השמים הגדולה שלו, טרח ויגע כבבל שנה להכין את כל

שהמשרתת שהותרתי על כנה אמנם לא עבדה הרבה, אבל היא עושה את עבודתה מתוך תכנון, ומשקיעה מאמצים רבים על מנת להתכונן כראוי לקראת העבודה. וזו בדיוק הסיבה שאינה צריכה לעבוד הרבה...

"לדוגמה: בטרם לכתה לישון היא מכינה את העצים שיצטרכו להסיק בהם בבוקר, כדי שבשעה שיזדקקו לעצים אלה הם כבר יהיו יבשים ומוכנים להסקה. כשהיא יודעת שבבוקר תצטרך לאפות עבורי את הלחם, היא כבר מנפה את הקמח בשעות הלילה, וכך היא עושה גם בכל יתר ההכנות הדרושות לה לעבודתה ביום המחרת. "עוד זאת: כאשר היא רואה שאני קם ממיטתי בבוקר והולך להתפלל, היא מוציאה מיד את העצים שכבר היו יבשים ומסיקה את התנור, ואחר כך מוציאה את הקמח המנופה ומתחילה לאפות, וכשאני בא מן התפילה כל הבית אפוף בריחות הטובים של האפייה והבישול.

ואלו המשרתת שפיטרתני, המשיך העשיר, "אינה עושה אך אחת מן ההכנות הנדרשות, אלא ממתנה בעצלותה לבוקרו של יום ורק אז מתחילה להוציא את העצים ולהכינם להסקה, ואחרי זה מנפה את הקמח, וכשהיא רואה שבעוד זמן קצר אני מתעתד לשוב מן התפילה היא ממחרת ומזדרזת בעבודתה.

"כיון שהעצים עדיין לחים ניתזים גצים על כל קירות הבית ומלכלכים אותם; גם הקמח לא מנופה בצורה ראויה, ולכן גם הלחם אינו לחם, וכשאני שב מן התפילה לא מקדמים את פניי הריחות הנעימים שיש אצל המשרתת החרוצה.

"יוצא אפוא, שאין זה נכון לומר שהמשרתת שלא פוטרתי לא עבדה הרבה, אלא הנכון הוא שהיא עשתה כל מה שצריך לעשות, בחכמה ובתבונה, והכינה את עצמה לקראת הבאות, ולכן לא הייתה צריכה אחר כך לצאת מכליה כדי שהכל יעמוד על מקומו בשלום. אבל המפוטרת שלא עשתה הכנות, הוצרכה מאוחר יותר להדביק את הקצב, ואז הכל יצא כפי שיצא..."

ללמדנו על חשיבותה המכרעת של ה'הכנה' לפני קיום המצוות!

(מתוך הגדה של פסח - 'חשוקי חמוד')

הוא ניגש אל מה שהיה פעם שולחן ליל הסדר, הניח ראשו עליו, ואמר: "אני מבטיח שלא אעשה זאת יותר..."

כאומר, האשמה למה שקרה מוטלת אך ורק עלי. אם אני הייתי בסדר זה לא היה קורה. לכן מבטיח אני לעשות תשובה ולא לשנות באיזולתי, ולא לעסוק עוד בדברים הרעים שבגגם קרה מה שקרה... סבלנות בתפארתה.

לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים

בלכתי פעם ברחובותיה של רמת גן ראיתי בעל קיוסק שמכר חמץ בעיצומם של ימי הפסח. בין הלקוחות שצבאו על החנות היו כמה אנשים תמימים שלא ידעו שמדובר בחמץ, והיו גם כאלה שלא ידעו עד כמה חמור הוא האיסור ומהו העונש שקבעה התורה למי שנשכח בו.

ניגשתי אל המוכר וביקשתי ממנו לסגור את החנות. משסירב נעמדתי בשער הקיוסק והכרזתי בפני העוברים והשבים כי מי שאוכל חמץ בפסח נענש בכרת. והנה, היהודים שהיו במקום לא רק שעזבו את הקיוסק ולא נכנסו אליו אלא ברחו משם כל עוד נפשם בם, ממש כאילו היו נמלטים מפני אש הרודפת אחריהם ומכלה אותם.

ללמדנו כמה פשוט לעשות נפשות לה' ולתורתו. צריך רק לתפוס בכל מקרה את הדרך המתאימה ואת האופן הנכון בו יתקדש ויתקלס שמו של מלך מלכי המלכים.

הריני מוכן ומזומן

מרגלא בפיו של הגה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע, על אודות המעשה באותו עשיר ששכר שתי משרתות שתעבודנה בביתו. והנה, לאחר תקופה קצרה פיטר העשיר את אחת המשרתות ואילו את השנייה הותיר על כנה.

בני הבית התפלאו מאוד על ההחלטה, שכן דווקא זו שפוטרתי גילתה נאמנותה לעבודה ועבדה במלוא הקיטור, ואילו זו שנותרה על כנה לא טרחה הרבה מדי בעבודתה.

כששאלוהו על כך הסביר העשיר במתק שפתיים ואמר: "דעו לכם,

דקה מתוקה 60 שניות על הדף היומי

עם הרב אברהם פוקס

האזינו עכשיו בקו השיעורים של 'דרשו'

077-2222-666 שלוחה 3/3

יש להתבונן, מדוע כשהתינוקות מחטפים וגונבים את האפיקומן אין בעל הסדר בוכה ומתאונן כדרך כל 'נגנב' הבוכה בשאר גניבות... אלא שכמה טעמים בדבר, וללמדנו פרק בהלכות אמונה לכל השנה בכל מיני גניבות והיזקות אשר יבואו על האדם

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א על האמונה והשפע מן השמים

מובא בשם הגה"ק ה'חיד"א זי"ע לבאר את המנהג להוסיף בליל הסדר כוס חמישי על ה'ארבע כוסות' ובשם ייקרא 'כוס של אליהו'; וגם מדוע אין שותים אותו כשאר ד' הכוסות? ומקדים להביא את דברי חז"ל (ב'סדר עולם רבה' פ"ג), כי אף שעל פי גזירת עליון היה על אבותינו להיות משועבדים במצרים ארבע מאות ושלשים שנים, אך השעבוד בפועל היה רק פ"ו שנים - מלידתה של מרים (וזה לשון המדרש: "משמת לוי עד שיצאו ישראל ממצרים מאה ושש עשרה שנה, אין שעבוד יתר עליו ולא פחות מפ"ו שנים כשנותיה של מרים שנקראת על שם המרירות").

עוד מקדים להביא את דבריו של רבינו נסים גאון (ספר המעשיות לרבינו נסים גאון - מובא בספר 'ילקוט סיפורים' [שיו"ל בשנת תרנ"ט בוורשה] בפרשת וירא) המביא מדרש חז"ל שרבי יהושע בן לוי התענה שיהא לו ג'לוי אליהו, נענו לו מן השמים ונתגלה אליו אליהו פנים בפנים, ושאלו: "מה רצונך?", אמר לו רבי יהושע שברצונו להתלוות אליו, אמר לו אליהו: "אך בתנאי אחד אסכים לך - שלא תשאלני דבר אף אם תראה בהנהגתי דברים משונים ותמוהים שאין דעת האדם סובלתן, כי אם תשאלני אהיה מוכרח להיפרד ממך", והבטיח לו רבי יהושע על כך, ואכן יצאו כאחד לדרך. בלילה הראשון לנו בבית עניים אשר קיימו בהם 'הכנסת אורחים' כדת וכנכון, וסיפקו להם כל צרכיהם ביד נדיבה כפי אשר השיגה ידם, ויהי ממחרת בעת עזבם את הבית שמע רבי יהושע בן לוי את אליהו התשבי מעתיר בתפילה לבורא העולם שפרתם היחידה של המארחים תמות. גברה מאוד פליאתו של רבי יהושע בן לוי מדוע

עומדים אנו בימי 'ביעור חמץ' לקראת חג הפסח הבעל"ט, עליו נאמר (שמות יב, יט) "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם", ורמזים (וטעמים) רבים נאמרו בהאי ענינא. וכה מבאר הנצי"ב ב'העמק דבר' (ויקרא ב, יא), כי הנה בבית המקדש אסור להקריב 'חמץ' וכל שאור כל השנה, כדכתיב (שם) "כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אישה לה"; והטעם, כי השאור נעשה כהוספה על הבריאה - ע"י מעשי בני אדם (שאינו רק מייצר' שמן מזיתים ויין מענבים, אלא הוא 'מוסיף' והולך, ומבצק קטן מתגדל פי כמה וכמה). וז"ל: "ומכיון ששאור הוא אמצעי להוסיף על הבריאה מהבורא ית' על ידי תחבולות בני אדם, משום הכי הזהיר עליו הכתוב בבית המקדש. ללמדנו, דכל המתקרב יותר לה' ראוי למעט יותר בתחבולות אנוש. ועיין מה שכתבתי (שמות יג, יג) דמשום הכי הזהיר הכתוב על החמץ בפסח משום שאז זמן השרשת אמונה בלב ישראל, אכן במקום הקרבה לפני ה' אזהרה תמידית היא", עכ"ל.

ודע, שכל השפע והפרנסה תלויים ועומדים באמונתו של אדם - אך אם יאמין יזכה לקבל שפע רב מן השמים, דמצינו בהפטרה לפרשת מצורע (מלכים ב' ז, א-ב) שבימים ההם היה רעב בארץ ישראל כשמלך ארם יצא למלחמה על ישראל, ואמר הנביא אלישע ליהורם מלך ישראל "כה אמר ה', כעת מחר סאה סולת בשקל וסאתים שעורים בשקל", ויען השליש (הקצין שהיה מקורב למלך) ויאמר: "הנה ה' עושה ארובות בשמים, היהיה הדבר הזה...". השיב לו הנביא: "הנך רואה בעיניך, ומשם לא תאכל".

וכן היה, שבדרך פלא ברח מחנה ארם משם, ומיד "ויצא העם ויבזו את מחנה ארם, ויהיה סאה סלת בשקל וסאתים שעורים בשקל כדבר ה'", ואילו השליש לא אכל משפע זה, כי המלך פקד עליו לשמור ולעמוד על יד השער "וירמסוהו העם בשער וימת".

והקשה הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר מאמר כו תשל"ב עמ' צג) על מה נתחייב שלישי המלך מיתה? ואעפ"י ש"העובר על דברי נביא חייב מיתה בידי שמים", מ"מ זה לא עבר על דברי הנביא, אלא שלא האמין לדבריו. ומן הנראה, שעל זה בלבד אין חיוב מיתה, אלא ביאורו על פי מה שאמרנו, שכל השפע בא בזכות האמונה, א"כ זה השליש' שלא האמין לא היה ראוי לאכול ולהיות ניזון מן השפע הבא לעולם בזכות האמונה, ומת ב'שער' כדי שלא יינה מן השפע מאומה.

ומוסיף החיד"א, שמהאי טעמא אין 'טועמים' את הכוס החמישי, דהרי בא לרמז על החלק החמישי - פ"ו שנים האחרונים שבהם נאנחו בני ישראל מן העבודה, ובא לומר שלעולם לא נדע סיבתם ו'טעמים' של פ"ו שנים אלו, כי מי יודע כמה טובה לאין ערוך טומן הצער בחובו. על שם כך נקרא כוס זה 'כוס של אליהו', כי הוא אשר אילפנו בינה במעשה דרבי יהושע בן לוי להבין ולהשכיל שאין האמת כפי הנראה לעינינו, אלא כפי הקושי והייסורים דכמה שיקשה הדבר יותר כך הדבר מצמיח ישועה ורחמים בכפליים.

הגה"צ רבי נטע ציינווירט זצ"ל היה מבאר את המאמר "ישועת ה' כהרף עין", כי הנה, כשהעין עצומה מתעוררות תמיהות רבות היכן השולחן, איה הכסא, היכן המים והיכן מדליקים כאן האור. אמנם, ברגע שהעין נפקחת, בהרף עין הכל נהיה ברור ומובן בבת אחת. כך היא ישועת ה' - כהרף עין היא, ברגע שתתגלה הישועה מיד יתורצו כל הקושיות ('חיים שיש בהם' חלק א' עמוד קי)

באופן אחר שמעתי מבארים, כי 'הרף עין' היינו עצימת העיניים, כלומר, כשהוא מבין ומכיר שבכוחות עצמו אינו יכול להשיג כלום וכל מעשה ידיו אינם אלא כגרזן ביד החוצב, ולכן הוא סוגר עיניו ומוסר עצמו ומצבו, הצלחתו ועתידו לידי הנהגת שמים והשגחת הבורא ית', מיד תבוא אליו 'ישועת ה'.

• והשמחה עצמה היא ה'תרופה' לכל ה'מחלות'. זו"ל הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע במכתב: 'ושמעתי מאדמו"ר זי"ע (הוא הרה"ק מקאברין) שבנערותו היה חולה רח"ל והיה בבית החולים דווילנא, ואז גדולי הדוקטורים דמדינה היו שם, והלכו אליו הראש של הדאקטער. וכאשר התחיל להבריא שאל את הפרופסור שמא יש כללים בספרי הרפואות, והשיב לו: "הן, יש כלל אחד, אז דיא פארזיכערקיי פון דעם חולה און זיין שטארקייט מיט זיינע גדאנקען אין צומלוסטגקייט זיינע - דאס איז דיא גרעסטע רפואה צום חולה, דאס העלפט מער וויא אלע רפואות (בתרגום: בטחוננו של החולה וחוזקו, הבאות יחד עם מחשבות שמחות ושלוות, זוהי הרפואה הכי גדולה לחולה, וזה עוזר יותר מכל הרפואות) ע"כ. ידידי תתחזק נא, ותבטח ותקווה לה' שהוא בורא רפואות ועושה פלאות ('אמרות משה' אמונה ובטחון).

זאת אפשר ללמוד גם מעניין ה'יחץ', שחוצים את המצה האמצעית ואת החלק הגדול מבין שני החלקים מוציאים מה'קערה' ומצפינים אותו, מעתה יש מקום לאותה 'מחצית' להתלונן 'מה נשתנה' חלקי משאר חברותי, מדוע יגרע חלקי שלא להיות בשולחן ה'סדר' כמו ידידי המצות השוכנות אחר כבוד ב'קערה' שלפני בעל הבית... אבל האמת, שכעבור זמן יתברר שמחצית מצה זו היא ה'חשובה מכולם', ומה שסילקוה מעל השולחן אינו אלא לפי רוב חשיבותה וגדולתה, שמצניעים אותה לאפיקומן, ולא עוד שכל המחזיק בה יקבל בעדה מתנות... כך, כאשר נדמה לאדם כי נגרע חלקו, אזי יקיים בעצמו

ישיב להם רעה תחת טובה, ולא יכול היה לעצור ברוחו ושאל את אליהו הנביא לפשרו של דבר. ענה לו אליהו: "וכי לא התניתי עמך תנאי קודם למעשה שלא תחקור להבין את הנהגתי..." ויהי ממחרת ויבואו לביתו של כילי וקמצן אשר לא כיבדם כלל, ואך בקושי הניח להם להיכנס אל ביתו וילינו בביתו בלא אכילה ושתיה. באותו זמן נפל כותל בבית העשיר, ויהי בבוקר ראה רבי יהושע שאליהו הנביא מעתיר בתפילתו שהכותל הרעוע אשר בבית זה יבנה מעצמו, ובוזה נוספה לו פליאה על פליאתו. אך מכיון שכבר הבטיח, שוב לא שאל את אליהו הנביא על מעשיו התמוהים. לאחר מכן נסעו ובאו לאחת העיירות ונכנסו לבית הכנסת, שם נהגו אנשי העיר שלא כהוגן ולא נהגו בהם כבוד כלל. בלכתם משם בירכם אליהו שכל אחד ואחד מהם ישיג ראש ומנהיג. ושוב כלא רבי יהושע את תמיהתו הרבה עד מאוד ולא שאלו מדוע בירכם בעד הנהגתם הנלוזה. משם נסעו ויחנו באחת העיירות, אנשי המקום קיימו בהם 'הכנסת אורחים' כראוי וכיאות, בירכם התשבי שלא יהיה להם כי אם ראש אחד.

ויהי כראות רבי יהושע כל זאת לא עצר יותר בנפשו וגמר אומר לוותר על ההליכה עם אליהו הנביא ובלבד שיתגלו לו פשרם וסודם של דברים. ענה אליהו הנביא וביאר לו דבר דבר לאשורו: באותה שעה בה שהינו אצל אותם עניים (הראשונים) ראיתי שבשמים ממעל גזרו מיתה רח"ל על בעלת הבית, ומכיון שרציתי להטיב להם על שנהגו בנו כבוד בהכנסת אורחים התחננתי לאבינו שבשמים שייקח את פרתם כפדיון נפש עבור נפש האשה. אמנם המארח השני שלא קיבל אותנו כראוי, ראיתי שאוצר גדול טמון מתחת הכותל ואם יבנה בעצמו את הגדר יגלה את האוצר וייתער, לכן התפללתי שייבנה הכותל מעצמו ולא יצטרך לחפור שם כדי להקימו כבראשונה, וכך לא ימצא את אלו המעות לעולמים. כשהיינו בעיירה בה לא קיבלו אותנו כראוי בירכתי אותם שכל אחד מהם יהיה לראש, כי במקום שרבים המושלים הרי 'איש את רעהו חיים בלעו'. וממש מהאי טעמא בירכתי את בני העיר שכיבדונו כדבעי - שיהיה להם אך ורק ראש אחד, כי על ידי זה יזכו לאהבה ואחוה שלום ורעות.

ממעשה זה מלמדנו החיד"א מוסר השכל, שאין לאדם למדוד הטובה לפי ראות עיניו - עיני בשר, אלא עליו לבחון הכל בעין האמונה, כי פעמים ונראה לאדם שקרהו אסון כמיתת פרתו היחידה שממנה כל פרנסתו, והוא צועק ובוכה באשר שאינו מבין על מה עשה לו ה' ככה, בו בזמן שבזכות זה נפדה אחד מבני ביתו ממוות לחיים.

יש שהוסיפו על ענין הד' כוסות, דהנה כו"ס עולה למספר פ"ו (86), וגזירת ברית בין הבתרים הייתה שיהיו בני ישראל ארבע מאות ושלושים שנים במצרים, ואם תחלק מספר ת"ל (430) לפ"ו (86) יעלו בידך ה' חלקים, והרי ד' חלקים הראשונים (ד' חלקים של 86 שנה כל חלק) לא היו בני ישראל משועבדים בפועל, ורק בפ"ו האחרונים היה עליהם קושי השעבוד כאמור (והיינו שכו"ס (מספר פ"ו שנים) החמישי הוא כנגד פ"ו האחרונים שעבדו בהם בפרך). לכן שותים את ד' הכוסות להודות על חרותנו ופדות נפשנו מאותם ארבעה פ"ו הראשונים, בהם עדיין לא חל השעבוד על עם בני ישראל (וכן כתב ב'תורת חיים' חולין צא.).

דוקטור וולך קיבל אותה במאור פנים, והציג בפניה את סדרת השאלות הנצרכות להכרת מצבה. לאחר מכן נתן לה הרופא סידור תפילה, והציע לה שתתפלל כמה תפילות לפני הלידה. התרעמה החלוצה ואמרה: "אני לא מאמינה". "אבל את יהודיה, לא?" שאל ד"ר וולך

הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א על האמונה היהודית המושרשת

להרבות מעשים טובים בעם ישראל, ולקרב לבבותיהם של יהודים לאביהם שבשמים, ואז עולות בנו מחשבות שלא תהיה תועלת בכך, שהכל ילך לאיבוד, שחבל על הזמן והמשאבים, ושחלילה, אין עם מי לדבר.

אך המחשבות המחלישות הללו אינן נכונות כלל. ישראל מאמינים בני מאמינים הם; האמונה הצרופה טמונה בלבבות פנימה, ועלינו רק לעורר אותה. עלינו לעשות כל שביכולתנו וה' יתברך ישלח עזרנו מקודש, ויראה לנו שגם דברים שנראה כי לא יתכן שיתקיימו, יהיו!

סימן מובהק לשעת השיא

הרופא הירושלמי רבי משה וולך ז"ל היה ירא שמים גדול. הוא עסק למחיתו ברפואה, אך התעשר עושר גדול דווקא מירושות שקיבל. בעת שהיו האמצעים בידי, החליט לעלות לארץ ישראל כדי לסייע ליהודים שהתגוררו בה במסירות נפש גדולה.

באותה עת פעל בירושלים, בעיר העתיקה, רק בית חולים אחד קטן, שנקרא "משגב לדך". כיון שבית החולים הזה לא יכול היה לתת מענה לצרכים המרובים, החליט ד"ר וולך להקים בית חולים חדש וגדול, ולהעמיד שם רופאים ואחיות שיעשו כל שביכולתם לתת ליהודי ארץ ישראל את הטיפול הטוב ביותר שבנמצא. ד"ר וולך קרא לבית החולים שלו "שערי צדק", על פי הפסוק בתהילים (קיה, יט), "פתחו לי שערי צדק אבא במ אודה י-ה".

עד אותה תקופה היו כל היהודים הדרים בירושלים יראי שמים ועובדי

הקב"ה מדבר עם משה בתוך הסנה ומצוה עליו לשוב למצרים ולגאול את ישראל. הוא אומר לו: "ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי... ממצרים" (לעיל ג, י), וממשיך ומפרט לו מה יאמר לפרעה ולישראל, ואיך יתפתחו הדברים, עד שבסופו של דבר: "ואחרי כן ישלח אתכם" (שם, כ), ולא עוד, אלא ש"ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים... ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב... ונצלתם את מצרים" (שם, כא-כב).

מה עונה משה לקב"ה?

"ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי". משה רבינו לא שיער השערות חסרות בסיס. הוא לא היה מנותק מהמציאות, אלא הכיר את ישראל, ידע היטב את הלך רוחם, וסבר שכאשר יגיע אליהם עם בשורת הגאולה - לא יאמינו לו.

ואמרו חז"ל (שבת צו ע"א), שהקב"ה אמר למשה דבר נורא: "הן מאמינים בני מאמינים, ואתה אין סופך להאמין, שנאמר: 'יען לא האמנתם בי'". אתה, שאמרת על ישראל שלא יאמינו - יקרא עליך שלא האמנת. באותה מטבע שאמר משה על ישראל: "והן לא יאמינו לי", ענה לו הקב"ה בענין מריבה: "יען לא האמנתם בי להקדישני" (במדבר כ, יב).

האמונה בה' צרובה בלבבות ישראל

למדנו מכאן יסוד גדול:

משה רבינו מסתכל על ישראל, ורואה אותם עובדי עבודה זרה וכישופים, רחוקים מכל דת ודין, ורחוקים מאמונה ומבטחון, ולכן סבר שלא יאמינו לו.

אבל לא כן הוא! ישראל מאמינים בני מאמינים: "ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל" (ד, לא) - כלם האמינו!

פוגשים לפעמים אחים תועים, שלכאורה אין בהם אמונה, והתחושה היא שחבל על הזמן, הם לא יתחברו לאמונה ולתורה - אבל זו טעות! אנו חייבים לייסד בעצמנו את הידיעה שהאמונה בקב"ה צרובה בלבבות ישראל, ואין יהודי שמנותק ממנה לחלוטין. גם אם אנו רואים יהודים שכעת הם רחוקים משמירת תורה ומצוות, מכל מקום, לאחר שמדברים איתם ומסירים את השכבות האוטומות את ליבם - הם הופכים לשלהבת של קדושה וטהרה!

ויאמן העם! ישראל מאמינים בני מאמינים!

לפעמים אנו רוצים לזים פעולות להפצת התורה ולחיזוק קיום המצוות,

"מה לך ולתיקונים?" שאל אותו קרוב משפחתו, "וכי אתה מאמין בזה?" "תראה, סוף סוף זה יכול לעזור. הרי זה ה' שעושה את הכל", השיב אותו חבר כנסת. אה, אבל כל ימיך הצהרת שאתה כופר!?"

כיסוי על האמונה הצרופה בבורא העולמים, אבל בתוך כל יהודי יש את האמונה, ובסופו של דבר הוא גם מגיע אליה.

יהודי כופר? אין מציאות כזאת!

שמעתי בעבר מהדרשן המופלג רבי שבתי יודלביץ זצ"ל, שסיפר על יהודי כופר ברוסיה הקפואה, שיצא לשדה ולקח עמו ספר תורה של אחד הסבים שלו, והיה קורע אותו לעיני כולם, כדי להוכיח שאינו מאמין. לפתע עבר שם טרקטור, ובחוסר שימת לב עלה על רגלו של אותו יהודי מנוכר.

צעק הכופר בקול גדול: "אלוקים, תעזור לי! שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד!"

ביד אחת הוא קורע את ספר התורה כדי להוכיח שאינו מאמין בהשם ובתורתו, רח"ל, ואת ידו השניה הוא מניף בזעקת שמע ישראל...

כשמגיע הדבר לעצמות, אפילו כופרים גמורים נעשים למאמינים גדולים...

נסיים בסיפור נוסף המגלה את ניצוץ האמונה הטמון גם ביהודי הרחוק ביותר:

היה זה לפני שנים ארוכות. חבר כנסת מאחת המפלגות שחרתה על דגלה להילחם נגד הדת, והיה רחוק מאד משמירת תורה ומצוות, חלה במחלה קשה והרופאים אמרו נואש לחייו. ברגעים קשים אלו, כשחבר חדה מונחת הייתה על צווארו, פנה החולה לאחד מקרובי משפחתו, וביקש שיחפש לו רב שאולי יעשה לו איזה תיקון...

"מה לך ולתיקונים?" שאל אותו קרוב משפחתו, "וכי אתה מאמין בזה?" "תראה, סוף סוף זה יכול לעזור. הרי זה ה' שעושה את הכל", השיב אותו חבר כנסת.

אה, אבל כל ימיך הצהרת שאתה כופר!?"

אין מציאות כזאת! ישראל מאמינים בני מאמינים!

(מתוך הספר 'משכני אחרים, שמות)

ה'. למרבה הצער, באותה תקופה החלה עונת החלוצים והחלוצות, שהיו מחללי שבת ואוכלי טריפות. חלק מהם שכרו דירות בירושלים, והתגוררו בה.

יום אחד הגיעה שעתה של אחת החלוצות ללדת, והיא פנתה לבית החולים "שערי צדק". דוקטור וולך קיבל אותה במאור פנים, והציג בפניה את סדרת השאלות הנצרכות להכרת מצבה. לאחר מכן נתן לה הרופא סידור תפלה, והציע לה שתתפלל כמה תפילות לפני הלידה.

התרעמה החלוצה ואמרה: "אני לא מאמינה בדברים האלה."

"אבל את יהודיה, לא?" שאל ד"ר וולך.

"ודאי, אני יהודיה! אני יהודיה יותר מכל היהודיות", כך היא הצהירה בגאון.

"אם כן, במה את כן מאמינה?"

"אני מאמינה בטבע", היא ענתה.

"וכשאת צריכה עזר וסיוע - למי את פונה?"

"אני מבקשת מהטבע שיעזור לי", אמרה בהתרסה.

"בסדר", השיב ד"ר וולך בנחת, "את יכולה להכנס עכשיו לחדר לידה". נגש הד"ר לאחיות, והורה להן להשאיר אותה לבדה בחדר, ולא להכנס אליה, עד שיורה להן להכנס ולהגיש לה עזרה.

לאחר זמן מה תקפו את האשה צירי לידה, והיא התחילה לצעוק: "איי, איי, הטבע תעזור לי!"

האחיות חפצו להכנס ולעזור לה, אך ד"ר וולך עצר אותן, ולא הניח להן ללכת.

"הטבע, תעזור לי!!!" צעקה שוב האשה, וקולה הלך והתגבר.

שוב קמו האחיות ורצו ללכת לטפל בה, אך ד"ר וולך אמר: "אני אתן לכן את האות אימתי ללכת ולטפל בה".

צירי הלידה גברו ותכפנו, ופתאום צעקה האשה: "אלוקים, עזר לי!"

מיד הורה דוקטור וולך לאחיות למהר ולטפל בה, ואמר: "רק עכשיו אלו צירי לידה אמיתיים. כל זמן שצעקה: 'הטבע תעזור לי', ידעתי שלא הגיעה עדיין שעת השיא, וכשתגיע שעתה ללדת, ללא ספק היא תצעק 'אלוקים, עזור לי...'"

יהודי אינו יכול לברוח מכך. ישראל מאמינים בני מאמינים!

בתוך תוכו - הוא מאמין

יכול אדם להגיד לך - אני מאמין בטבע, ולא מאמין כלל בהשגחת ה' או במציאותו חלילה, אך בתוך תוכו הוא מאמין.

דבר זה למדתי מנסיון רב שנים. פעמים רבות מספור ישבתי עם אנשים רבים שהצהירו כי אינם מאמינים, שוחחתי איתם באריכות, שאלתי אותם כל מיני שאלות וחפרתי עמוק עמוק בליבם, ולבסוף גיליתי שאין יהודי שאין בו את שורש האמונה.

לעתים, לאחר כמה דקות, בן שיחי כבר שוכח שבתחילת השיחה הוא אמר שאינו מאמין, ולפעמים, במהלך השיחה אנו נוכחים לדעת כי הוא המאמין הגדול ביותר. הוא אומר על עצמו שהוא כופר בהכל, אך איזה מאמין גדול הוא!

כך הוא הדבר אצל כל יהודי: גם אם יש אבק שמכסה, תרבויות גויים, ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם" (תהלים קו, לה) - כל אלו הם רק

בילדותי שמעתי סיפור נפלא ממגיד המישרים האהוב והבלתי נשכח, הגאון הצדיק רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, וכך סיפר במתיקות: "באחד הימים פנתה אלי אשתי הרבנית, ושאלה אם אוכל לרדת לאיטליז הסמוך לקנות בשר לשבת. כמובן השבתי בחיוב ויצאתי מהבית בשמחה. כשבאתי לאיטליז מצאתי אותו הפוך לגמרי, כשרחש והמולה רבה אופפת אותו"

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

לצדדים לוודא שלא מהין שום חתול להיכנס לתחמומו ולחלוק עמו את 'שללו'...
"עזבתי אותו לרגע, פניתי אל החפץ הנוצץ שנטש קודם החתול, ולתדהמתי ראיתי כי זו טבעת יהלום נוצץ וזוהר. שבתי בזריזות אל האיטליז והבאתי להם בהתרגשות רבה את הטבעת האבודה, ולשמחתם לא היתה גבול.
"כמחווה של הכרת הטוב על מציאת האבידה הם ביקשו להעניק לי בשר חנינם לשבת הקרובה, אולם לא הסכמתי בשום פנים ואופן. הן צריך להיות שוטה מופלג כדי להסכים למכור את שכר מצוות השבת אבידה בשביל כמה ליטרי בשר... התנגדתי בתוקף, ושילמתי את מלוא הסכום שהשיתו עלי, עד הפרוטה האחרונה.
"כשעזבתי את החנות חלפתי שוב סמוך לחתול המאושר, וככל שהתקרבת חשתי יותר ויותר בריח הנורא שנדף מאותה חתיכת בשר קלוקלת. חשבתי לעצמי, מן הסתם החתיכה שהוא כה נהנה ממנה עמדה כאן תחת השמש הקופחת שעות ארוכות, ולמרות כן החתול כה שמח ועולז בה, מגן ושומר עליה מכל משמר כאילו מטמון יקר נמצא תחת ידו...
"אך ככל שהתבוננתי והעמקתי במקרה שהקרה ה' לפני התחוורה לי תובנה אדירה. הרי אילו היה לחתול מעט שכל היה תופס את

בילדותי שמעתי סיפור נפלא ממגיד המישרים האהוב והבלתי נשכח, הגאון הצדיק רבי יעקב גלינסקי זצ"ל. איני יודע אם אכן הסיפור התרחש במציאות או שמא סיפרו אותו רק כמשל, אולם כדרכו הרצה את הדברים בצורה חיה ומרתקת, והצליח להחדיר את מוסרו ולקחו הנוקב ללבבות הילדים הרכים.

וכך סיפר רבי יעקב במתיקות: "באחד הימים פנתה אלי אשתי הרבנית, ושאלה אם אוכל לרדת לאיטליז הסמוך לקנות בשר לשבת. בעלי האיטליז היו מוכרים לנו כיהודים יקרים ויראי שמים שניתן לסמוך עליהם בבטחה. כמובן השבתי בחיוב ויצאתי מהבית בשמחה.

"כשבאתי לאיטליז מצאתי אותו הפוך לגמרי, כשרחש והמולה רבה אופפת אותו. הרהיטים הוזזו ממקומם, השולחנות נדו מצד לצד, הבעלים היו נראים לחוצים ומוטרדים כמי שמאתרים דבר מה שנאבד.

"מה יום מיומיי? ניסיתי לברר אצל אחד הנוכחים, והוא השיבני: 'לאשת הקצב אבדה טבעת יהלום יקרה במיוחד'. אין זה סתם טבעת, המשיך הלה להסביר, 'מדובר בטבעת שירשה מסבתה, והיא חשובה ויקרה מאוד ללבה. ככל הנראה היא הורידה את הטבעת במסגרת עבודתה לרגעים אחדים, הניחה אותה כאן על השולחן, ולפתע היא נעלמה כאילו בלעה אותה האדמה'.

"לפי מצב הרוח הסוער הבנתי כי אין עם מי לדבר כעת, והחלטתי שאבוא מאוחר יותר. פניתי אל בעלי האיטליז ובירכתני אותם מכל הלב: יהי רצון שתמצאו את הטבעת במהירות ובקלות, ויצאתי החוצה.

"כשעזבתי את החנות והתקדמתי כמה צעדים, שמתי לב כי בצד הדרך עומד לו חתלתול קטן המכופף את ראשו ובוהן חפץ נוצץ כלשהו שנקרה בדרכו. הוא ברר את מהות החפץ בקפידה בחוש ריחו המפותח, ליקקו מכל צדדיו, פיצחו בשיניו, וכשהבין שאין זה ממיני מאכלו השליכו בחוסר עניין והמשיך בדרכו.

"בסמוך למקום, במרחק מטרים בודדים, הבחין החתול בשארית בשר מזוהמת, חתיכה שאין ראוי להתכבד בה, ועט עליה כמוצא שלל רב. בציפורניו גרר אותה לאחת מפינות הרחוב, וכרסם ממנה ביס אחר ביס בהנאה בלתי מוסתרת... בעינים בורקות פזל כל העת

אין זה אלא מפני שכל התנהלות חייהם נעה תמיד מתוך הכרה אחת ברורה, כי התפקיד היחידי שלהם כאן הוא עשיית רצון ה' ותו לא, לשם כך הם נמצאים כאן בעולם הזה

באסמיו רגשות קודש רבי'עוצמה להאיר בהן את כל עבודת ה' שלו, הוא עלול להחמיץ הזדמנויות נצחיות, ועלולים הימים העילאיים הללו לחלוף על פניו ביעף בהתעסקות בזוטות במקום לתפוס אוצרות יקרים אשר לא יסולאו בפז.

בדרשת שבת הגדול בשנת תשל"א הזכיר בעל ה'מנחת יצחק', הגאון רבי יצחק יעקב וייס זצ"ל, גאב"ד 'העדה החרדית', דבר נפלא בשם עמיתו הראב"ד הגאון רבי דוד יונגרייז זצ"ל, שחלה באותה תקופה, וציין כי הדברים נאמרים בשמו ולרפואתו:

חז"ל דורשים (מכילתא פרשת בא) את הפסוק "ושמרתם את המצות": "אל תקרי ושמרתם את המצות, אלא ושמרתם את המצוות. כדרך שאין מחמיצין את המצה, כך אין מחמיצין את המצווה, אלא אם באה מצווה לידך עשה אותה מיד ואל תחמיצנה". שאל רבי דוד, מדוע דרשו עניין זה שלא יחמיץ אדם את המצווה ויזדרז לקיימה דוקא מהפסוק העוסק בעניין המצות? הלא דבר הוא!

והסביר הסבר נאה: חז"ל אומרים (קידושין מ, א): "לעולם יראה אדם את עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי. עשה מצווה אחת - אשריו שהכריע עצמו לכף זכות; עבר עבירה אחת - אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה. לפי שהעולם נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו. עשה מצוה אחת - אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות; עבר עבירה אחת - אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה".

מבואר בגמרא, כי ברגע אחד מסוגל האדם להכריע את כל העולם לכף זכות או לכף חובה, וכל גורלו האישי וגורל כל העולם כולו תלוי באותו הרגע, לטוב ולמוטב.

אותה נקודה, הטעים רבי דוד, ראינו ביציאת מצרים. כלל ישראל היו שקועים בארבעים ותשעה שערי טומאה רחמנא ליצלן, ואילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא אותנו ממצרים ברגע האחרון רגע אחרון

טבעת היהלום תפיסה מעולה, פונה בזריזות לחנות הצורפים היוקרתית ומוכר לבעליה את הטבעת במחיר מפולפל... עם הסכום שהיה מקבל בתמורה היה פונה לאיטליז ונרשם כלקוח קבוע לקבל מנה יומית של חתיכת בשר טרייה בוקר ערב וצהריים למשך שנים ארוכות הוא וצאצאיו. אולם הוא ברוב טפשותו ואווילותו נטש את הטבעת היקרה ועט אחר חתיכת בשר מצחינה שהיום משביעה אותו ומחר לא נשאר ממנה מאומה.

"אך מורי ורבותי!", עורר רבי יעקב, "כשהעמקתי יותר, הבנתי שאין אנו שונים בהרבה מאותו חתול. אנחנו נראים אותו הדבר. האדם נוהג כאן בעולם הזה באותה אווילות וטיפשות בה נהג החתול. הוא רץ אחר כסף, אחר אוכל, אחר מתנות והנאות גשמיות חולפות, מבלי להפעיל את השכל להבין כי הדבר האמתי שכדאי להשקיע בו הוא ברוחניות, בתורה ובמצוות, בהם מונח השווי האמתי.

"במקום שינצל האדם את רגעיו העילאיים המזדמנים לפתחו לרומם בהם את כל מהלך חייו, הוא ממשיך לרוץ אחר הנאות רגעיות בטלות והולכות, ובסופו של דבר נותר בידו עם חתיכת בשר מצחינה... נהנה מההלכוך ומהרפש הגשמי המאוס, במקום ליהנות מהנאה נצחית שתעמוד לו לעד לעולם".

רבי יעקב עורר בשעתו את הציבור, כי ככל שהאדם יתבונן בתכלית החיים יגיע למסקנה ברורה, כי אין ערך ושווי אמתי לכל הנאות העולם מול רגע אחד נצחי של עשיית רצון ה' בשלמות, של קיום מצוה בטהרה, של לימוד התורה ביגיעה ועמל. אך האדם מעביר את חייו כ"סוס שוטף במלחמה", לא עוצר לרגע לחשוב ולהתבונן, ולכן הרבה פעמים הוא נוטה מדרך השכל, נוהג כשוטה וכאויל, ומחמיץ הזדמנויות הרי גורל.

סיפורו המתוק של רבי יעקב מהווה הקדמה חשובה עבורנו לימים אלו. הנה כעת עומדים להופיע עלינו ברוב הדר וקדושה ימי הפסח הבאים עלינו לטובה, ימים המתבלטים ומזדקרים בחשיבותם יותר מכל עתות השנה.

נוראים הדברים שכתב גאון הדור, מרן רבי מאיר שמחה מדוינסק זצ"ל, בספרו 'משך חכמה' (פרשת ואתחנן, ד"ה והנה כאשר נתבונן), כי למרות שבכל השנה הדרך המתבקשת מהאדם היא להקדים לפתוח מעצמו פתח כחודו של מחט, ורק אחר כך זוכה שהקדוש ברוך הוא פותח לו פתח כפתחו של אולם, אבל בפסח ההתנהלות כביכול שונה - הקדוש ברוך הוא מקדים לפתוח פתח וְתָן חֵינָם אֶת הָאָדָם גַּם בְּלִי שֶׁהַקִּדְּוִים לַפְתּוֹחַ פֶּתַח מַעְצָמוֹ. מפליא!

וכבר המליצו גדולי החסידות, כי הדברים מרומזים בפסוק: "ופסח השם על הפתח" (שמות יב, כג): בפסח הקדוש ברוך הוא כביכול פוסח על פתח ה'חודו של מחט' - הנדרש מהאדם לפתוח באופן תמידי, ומעצמו פותח לו פתח כפתחו של אולם של שפע וברכה. זוהי הזדמנות עצומה לזכות בקרבת אלוקים!

אך עם זאת, אין ספק כי אם לא יעורר האדם את עצמו להכיר בסגולת הימים וחשיבותם ויתכונן לקראתם כראוי, לדאוג לאגור

"הלחץ והמתח המלווה את עבודות נקיון הפסח הגיע לדרגות בלתי הכרחיות ומיותרות. עקרת הבית הופכת להיות פקעת עצבים, ואינה מסוגלת להנות משמחת יום טוב של פסח, ומתקשה להשתתף במצוות ובחיוכים הכרוכים בליל הסדר"

ליקוט הלכות, בענין ניקוי הבית לפסח ומעט מהלכות ליל הסדר
ממרן ראש הישיבה הגאון ר' חיים פינחס שיינברג זצ"ל

אין הכוונה כאן בליקוט הלכות זה לבטל מנהגים אשר הועברו בכלל ישראל מדור לדור. אך ישנם הנהגות שונות שנשים לקחו על עצמן כיום, שאינן המשך למסורת ולמנהגים מדורות עברו. לדוגמא, אם אדם אינו מוכר את החמץ שברשותו, כמובן שהוא חייב לבדוק את כל כליו ולרחוץ ולהסיר כל חמץ שנשאר עליהם, או לפסול את החמץ מלהיות ראוי למאכל כפי תקנת חכמים שחייבו בדיקת חמץ וביעורו. אבל אם החמץ נמכר, וכמו שנוהגים לעשות היום כלל ישראל, א"כ אינו הכרחי כבר קרצוף הסירים, המחבתות, הצלחות וכדו', אשר ממילא מאחסנים אותם בארונות סגורים. ולכן אף אם יהיה מי שירצה להתעקש ולהחמיר בכל זאת על עשיית העבודה הנוספת, צריך לדעת כי בחומרות אלו יש סכנה גדולה לגרימת קולות רבות, ולעיתים אף לביטול מצוות היום, חיובים מן התורה ומדרבנן, אשר נשים חייבות בהן בפסח כמו האנשים ובמיוחד בשלחן הסדר. נשים רבות אוהבות לעשות "נקיון" יותר מהמינימום ההכרחי, במדה כזו, שיש המכניסות גם "נקיון אביב" בתוך עבודות ערב פסח הנחוצות. אסור שעבודות אלו ימנעו ממנה לקיים חיובי הפסח, ובמיוחד בליל הסדר.

הערות כלליות

א. חייבים לנקות את כל הרכוש ולבדוק שאין בו חמץ, להוציא במקרים הבאים:

בזמנים עברו אנשים עשירים, בעלי יכולת, אשר גרו בבתים גדולים החזיקו ברשותם משרתים שעשו את כל אשר הטילו עליהם, בעוד שהעניים אשר לא יכלו להרשות לעצמם משרתים התגוררו בבתים קטנים בעלי חדר אחד או שנים. כמובן, שההכנות לפסח אצל העשיר הוטלו על המשרתים, בו בזמן שהעני שלרשותו רק חדר אחד או שניים לנקות, מספר מצומצם של רהיטים, מינימום כלי מטבח ומעט בגדים דאג להכנות אלו בכוחות עצמו. בימים ההם מלאכת הנקיון היתה קשה. שלחנות היו עשויים עץ גלמי, עובדה שדרשה גירוד וקרצוף ולעיתים אף שיוף בכדי להבטיח שאף פיסת אוכל לא נותרה בינות לסדקים. רצפת העץ או העפר אף היא דרשה קרצוף ונקיון יסודי מאותן סיבות.

בימינו נראה כי נתפסנו במלכודת. הבית המודרני הממוצע גדול יותר מאשר בעבר. רהיטים, כלים ובגדים ישנם למכביר. הבית הממוצע כיום יכול להשתוות עם בתי האמידים בימים ההם. עם זאת אין ברשותינו אותם משרתים שהיו להם, וכך נופלת המעמסה כולה על עקרת הבית, וזו מרגישה חובה לנקות ולקרצף כבימים ההם למרות העובדה שהרהיטים כיום הינם חלקים - מצופים לקה או פורמיקה וכדו' - והמרצפות הן אריחי אבן (בלטות) וממילא הופכת עבודה זו ללא הכרחית.

כתוצאה מכך, הלחץ והמתח המלווה את עבודות נקיון הפסח הגיע לדרגות בלתי הכרחיות ומיותרות. עקרת הבית הופכת להיות פקעת עצבים, ואינה מסוגלת להנות משמחת יום טוב של פסח, ומתקשה להשתתף במצוות ובחיוכים הכרוכים בליל הסדר.

חובה על כל המשפחה להנות מחג הפסח כמו בשאר ימים טובים, וזה כולל גם את האשה. זהו חיוב מן התורה כמבואר ע"י חז"ל (א). עליה לצפות לחג בשמחה, ולא להרתע ממנו כמו מתשעה באב. על כל אשה להיות נינוחה ועירנית בליל הסדר כדי שתוכל לקיים את כל החיובים, הן מן התורה והן מדרבנן, ביחד עם שאר בני המשפחה. ולכן ברור שביצוע החובות של ערב פסח צריך להיות מחושב ביחס לחובות של חג הפסח עצמו.

נקיון ערב פסח נחוץ כדי להמנע מעבירה על איסורים מן התורה ומדרבנן של הימצאות חמץ בבית בפסח. אמנם, כפי שנראה בהמשך, עבודה זו אינה צריכה להיות בהגזמה יתירה.

ב. אם במשך השנה לא הכניסו חמץ למקום מסוים, אין צריך אותו מקום ניקוי ובדיקת חמץ (ב).

ג. כלי שלא ישתמש בו בפסח, ומוכרים את החמץ שבו, אינו צריך בדיקת חמץ.

ד. פרורים אשר נעשו בלתי ראויים לאכילה, אינם נחשבים חמץ, כי אינם ראויים לאכילת כלב (ג).

ה. החובה הכללית לחפש ולבער פרורים אינה קיימת אם כל פירור הוא פחות מכזית, והם מטונפים דיים עד כדי שאדם ימנע מלאוכלם (ד).

ו. לפני כל פעולה של הגעלת כלים או הכשרתם (תנור, חצובה, וכד') נהוג להמתין 24 שעות ללא שימוש, כדי שלא יהיו בני יומן.

ז. חומר הניקוי שנשתמש בו הינו כל סוג חומר שמטנף את הפרורים ובני אדם נמנעים מלאכלו מחמת כן.

יישומים פרקטיים

1 רצפות: בזמנינו אין לנו רצפות עפר (אדמה) בעלי סדקים עמוקים. ולכן די לטאטא ולנקות בחומר ניקוי את רצפת הבית המרוצפת. אין צורך לבדוק את הסדקים הקטנים, אם חומר הניקוי חודר לתוכם (ראי הערות כלליות ה').

2 ארונות אוכל: (אם לא ישתמשו בארון בפסח ראי הערות כלליות ג' ו-ה' לעיל). במידה וכן ישתמשו בארון בפסח, הוציאי את כל האוכל, ורחצי את הארון במטלית ספוגה בחומר נקוי. ודאי שחומר הניקוי נכנס לכל הסדקים וחודר לתוך פרורים העלולים להמצא שם. נוהגים אח"כ לצפות את הארון בניר עטיפה (א).

3 מקרר: הוציאי את האוכל, ורחצי במטלית ספוגה בחומר נקוי. יש הנוהגים לכסות את המדפים. (כדאי להשאיר חורים לאוורור.)

4 ארונות בגדים: במידה ויש אפשרות סבירה להימצאות חמץ בארון, יש לבדוק באם נמצאים בו פרורים ראויים לאכילה, בנוסף לחתיכות חמץ גדולות (ד). אם הסבירות שחמץ נכנס למקומות כאלו הוא קטן, אפשר להוועץ ברב לברר באילו מקרים יש צורך ובאלו אין צורך לבדוק מקומות אלו (ב). דין זה כולל מדפים, שידות, קומת מרתף וכל מקרה אחר דומה (ראי גם הערה כללית ה').

5 הכשרת כיורים: נקי את הכיורים (ראי הערות כלליות ו'), ושפכי קומקום מים רותחים לתוכם ועל צדיהם. יש שנוהגים לשפוך מים חמים מעורבים באקונומיקה לתוך הכיור ובמורד חור הניקוז. הנוהג המקובל היום הוא לצפות את הכיור (למשל בניר אלומיניום, טפט וכדו') או להכניס לתוך הכיור כיור פלסטיק - אם לא קשה, רצוי לנהוג כך.

6 משטח עליון של שלחן: רחצי אותו היטב בחומר נקוי. נוהגים לכסות אותו אח"כ.

7 משטחי שיש ונירוסטה: אם השתמשו בהם עם חמץ חם, צריך לנקות אותם היטב (ראי הערות כלליות ו'), ואח"כ יכול לשפוך עליהם מים רותחים, או לכסותם לגמרי כך ששום דבר הכשר לפסח לא יגע בהם. הרבה נוהגים לעשות את שתי הפעולות הנ"ל.

8 ברזים: ניקוי. ללא תהליך הכשרה נוסף.

9 הכשרת תנורגכיריים-חלק עליון (הגז): רחצי את משטח הגז, צדדיו, והכפתורים במטלית ספוגה בחומר נקוי חריף (פנטסטיק, או תכשיר דומה). הנוהג המקובל היום הוא לכסות בנייר אלומיניום אחר ההכשרה. אם רוצים להשתמש באותה החצובה (הרשת עליה יושב הסיר) יש לרוחצה היטב ולהחזירה למקומה (ראי הערות כלליות ו'), ואח"כ להכשירה ע"י הדלקת כל המבערים בלהבה הגבוהה ביותר האפשרית, ולכסות את האש בבלעך (פח) או בנייר אלומיניום עבה בשעת הדלקת כל המבערים. זה מעביר את החום לכל המשטח העליון ומגביר את החום על החצובות. תני ללהבות לבעור בצורה זו 10-5 דקות.

תנור אפיה: אם מעונינים להשתמש בתנור: (א) רחצי אותו מכל פרורי חמץ הראויים לאכילה במטלית ספוגה בחומר נקוי חריף. אם את חושבת שנשארו חתיכות או פרורי חמץ שאי אפשר להגיע אליהם, נקי את התנור עם מנקה תנורים כלשהו (כגון, סנו תנורים, או תכשיר דומה). (אחרי הנקיין במנקה תנורים, אז אין צורך לעוד נקיין בתנור. ראי הערות כלליות ו'). אח"כ חממי את פנים התנור ע"י הדלקתו בטמפ' הגבוהה ביותר האפשרית למשך כשעה. [בתנורי אפיה חשמליים צריך לברר אם הטמפ' הגבוהה ביותר היא באפיה או בגריל]. אם יש יחידה נשלפת שאפשר להשתמש בה, עדיף. ואז אין צורך לחמם את פנים התנור, די בנקיין בתנור כדלעיל. כשיש חלון זכוכית בדלת התנור, רצוי לכסות כל חלק הפנימי בנייר אלומיניום אחר הכשרה (ה).

(ב) אל תשתמשי ברשתות של חמץ בפסח במידה וזה הכרחי, ניתן להכשירם באותו תהליך כמו הכשרת התנור עצמו.

אם אין משתמשים בתנור: הרי כל האמור לעיל אין בו צורך, יש רק לוודא אם אין בפנים חמץ גמור הראוי לאכילה, ולסגור את דלת התנור בנייר דבק (ראי לקמן קטע 10).

10 סירים, מחבתות, צלחות וסכו"ם: כל דבר שלא ישתמשו בו בפסח, יש להצניעו במקום סגור או שמור, ובאופן שיזכיר לו שלא להשתמש בו בפסח. אם יש בהם חשש חמץ ממש, צריך גם למכור את החמץ שבתוכם. אם אינכם מוכרים חמץ, רחצי או השרי אותם בחומר נקוי; אין צורך לקרצף אותם. (בנוגע להגעלת כלים לשימוש בפסח, צריך להוועץ ברב).

11 פוד פרוססור\מיקסר: צריך להוועץ ברב.

12 מגבות לכלים: אם אין לך מגבות מיוחדות לפסח עבור הכלים, אפשר להשתמש במגבות של כל השנה בתנאי שכבסת אותם באבקת כביסה ולא נשאר בהן אוכל דבוק. (נוהגים ליחד מגבות מיוחדות עבור כלים לפסח).

13 מפות שלחן לפסח: מותר לגהץ אותם עם המגהץ בו משתמשים במשך כל השנה.

14 בגדים, שמיכות, וכוי: אם כבסת אותם באבקת כביסה או שלחת לניקוי, אין צורך לבדוק אותם (ראי הערות כלליות ה'). אם לא כן צריכים לנקות ולבדוק היטב ע"י הברשה או לנער אותם החוצה. אולם, אם יש אפשרות שיש פירורים בין התפרים או בכיסים, מקום שאי אפשר לנער אותם היטב החוצה, צריך לנגב מקומות

על כל ענין וכל פרט. ההלכות הכלולות כאן הן הדרישות הבסיסיות כדי לקיים את החיוב ההלכתי. אם קשה לעמוד בזה, צריך להוועץ ברב.

מצוות הקשורות באכילת מצות ומרור:

גודל: הגודל של כזית שווה בנפחו לחצי הנפח של ביצה. ישנן דעות שונות אם הביצים שלנו קטנות יותר מהביצים שהיו בזמן הגמרא. לפי דעת החזון איש זצ"ל גודל של כזית דאורייתא הוא 50-45 סמ"ק ולפי הגאון הרב א. חיים נאה זצ"ל הגודל הוא 28.8-25.6 סמ"ק. לפי הכרעת המשנה ברורה במצווה מן התורה צריך לנהוג לפי השיעור הגדול יותר ובמצווה דרבנן אפשר להסתמך על השיעור הקטן יותר (ז).

קשה מאד לקבוע מהי בדיוק הכמות של מצת יד שצריך לאכול בכדי לצאת ידי חובת כזית מן התורה וכמה כדי לצאת ידי חובת כזית מדרבנן, וצריך להוועץ ברב. אולם, ניתן לסמוך שע"י חיתוך המצה לחתיכות קטנות ואח"כ מילוי הפה במצה בכמות המירבית האפשרית עם השארת קצת מקום בפה גם ללעיסת המצה היטב, אכלנו די כדי לקיים את המצה של אכילת מצה.

יש צורך לציין:

1) צריך להשתמש במצת יד, הן בשביל שני הזיתים שאוכלים אחרי ברכת המוציא ועל אכילת מצה, וגם לקיום מצות כורך ואפיקומן. אם זה בלתי אפשרי, אז צריך להוועץ ברב.

2) כורך זה מצוה מדרבנן וצריך כזית של מצה וכזית של מרור.

3) אפיקומן זה מצוה מדרבנן ומחויב לאכול כזית של מצה. רצוי לאכול שני כזיתים אם זה אפשרי (ח).

4) קשישים, או אחרים שאינם יכולים לאכול את הכמויות הנ"ל, צריכים להוועץ ברב (ז).

מגבלות זמן:

1) כזית מן התורה: נכון לכתחילה ליהרר לבלוע לכל הפחות כזית אחד בבת אחת. אם זה קשה, אז לכתחילה צריך לאכול

תוך 2 דקות (ט), ולפחות בתוך כ-4 דקות.

2) במקום צורך גדול אפשר לאכול תוך 5-6 דקות (לפי שיטת כמה פוסקים).

3) במקרים יוצאים מן הכלל, אפשר לאכול תוך 9 דקות (י).

4) שבי בניחותא, לעסי היטב ואח"כ התחילי לבלוע. ספירת הזמן מתחילה מהבליעה הראשונה.

5) אם יש קשיים, אפשר לשתות כמות מים קטנה בשעה שלועסים.

ארבעת הכוסות

איזה משקה לשתות:

1) רצוי להשתמש בין אדום.

2) מי שקשה לו לשתות יין יכול לשתות מיץ ענבים.

3) מי שאלרגי ליין ולמיץ ענבים, מותר לו לשתות "חמר מדינה" (יא), כל מקום לפי מנהגו.

גודל הכוס וכמות המשקה:

1) הכוס חייב להכיל לפחות רביעית (יב).

כדי למנוע עייפות: (א) השתמשי בכוס שאינה גדולה מהשיעור

אלו במטלית ספוגה בחומר נקוי (ג, ד). כמובן, אפשר לנעול בארון, בגדים שלא ילבשו אותם בפסח אם ימכרו את החמץ שבהם, ואז אין צורך לבדוקם. (ראי קטע 10 בענין סירים וכו').

15) **סידורים, ברכונים, ספרי קודש וספרי קריאה:** ספרים שעולים על שולחן אכילה, כגון ברכונים, סידורים וכד', כיון שמכילים בהם פירוץ חמץ, צריך לשים אותם עם כלי החמץ ולמכור את החמץ שבתוכם. שאר ספרים אם יש בהם חשש פירורי חמץ, טוב לבדוק, ואפשר להשתמש גם בלי בדיקה אבל לא על שולחן בשעת אכילה או על יד אוכל, ואם בדקו מותר להביאם לשולחן.

16) **צעצועים:** אם יש בהם חמץ הראוי לאכילה, צריך לנקות ולהוציא; באם לא ניתן להוציא, יש לפסול אותו מלהיות ראוי לאכילה (ראי הערות כלליות ה'). אין צורך לקרצף את הצעצועים.

17) **טחינה וקטניות אחרים:** מותר להמשיך לאכול אותם גם לאחר שהבית נקי לפסח, אבל אסור לבשלם בכלים של פסח, ובודאי לא להשתמש בהם בפסח עצמו (לפי מנהג אשכנז).

18) **בדיקת החדרים:** אם קשה מדי לבדוק את כל החדרים במשך לילה אחד, אז אפשר לחלק את העבודה ולעשותה בלילות אחרים. כפי דיני בדיקת חמץ. אין להשאיר חמץ בחדר שנוקה ונבדק כהלכה.

אסור לברך את הברכה (על ביעור חמץ) לפני ליל י"ד. לכן, צריך להשאיר לפחות מקום אחד המכיל חמץ ללא בדיקה עד ליל בדיקת חמץ, כדי לברך הברכה ולקיים את מצוות בדיקת חמץ כדינה במקום ההוא. אבל גם אם הבית כולו נקי לגמרי לפני ליל י"ד, נוהגים שאחד

מבני הבית מצניע 10 חתיכות חמץ ועורכים בדיקה כדון.

19) **אוכל שנופל לכסא או לרצפה בפסח צריך לרחוץ אותו רק מסיבות הגייניות.** אבל האוכל אינו נהיה חמץ גם אם הוא חם.

20) **הכנות של הרגע האחרון:** למשל עריכת השלחן, וכדו', כדאי מאוד לסיים מוקדם את כל ההכנות כדי שתהיה לך שהות גם לנוח מעט. היי מוכנה להתחיל את הסדר מיד לאחר תפילת ערבית, כדי להיות בטוחים שהילדים לא ירדמו באמצע הסדר (ו).

הלכות בסיסיות של הסדר

הקדמה:

ישנן נשים שיש להן הרגל שלאחר ברכת המוציא וברכת על אכילת מצה, טועמות מעט מן המצה, ואח"כ נכנסות ויוצאות מהמטבח הלוך ושוב, וטועמות שנית מהמצה בין התרוצצויות אלו. בצורה זו, הן אינן מקיימות את המצווה כהלכה כי אורך להן זמן רב מדי לאכול את המצה. הדבר נכון גם בנוגע לשת"י ד' כוסות, לאכילת מרור, כורך ואפיקומן. לכן, אל תעזבי את השולחן עד שתסיימי לאכול את כל הכמות הדרושה. שבי במנוחה והיי רגועה כשאת אוכלת את המצה ושותה את היין וגימרי אותם תוך הזמן הקצוב. אפשר לבדוק את המאכלים המתבשלים לאחר שסיימת לקיים את המצוות כהלכתן. זכרי...אלו מצוות שניתן לקיימן רק פעם אחת בשנה.

ישנן מצוות רבות אשר לגביהן קיימות דעות שונות. אין אפשרות בחוברת זו לכלול את כל ההלכות לפי כל הדעות. אנשים רבים מקבלים על עצמם להחמיר בענינים שונים. אפשר לכתוב רבות

בסערת רגשות ומתוך שלווה נפש הסיר והוריד בעצמו את חבל התלייה מסביב צווארו, תוך כדי שחותך הוא לעצמו חתיכה מחבל התלייה ותוחב אותה לתוך בגדיו, נוטל אותה למשמרת לאות עולם, למען יעמוד נס הצלתו לזיכרון לו ולזרעו אחריו עד עולם

גאב"ד חרדים - הרה"ג ר' אשר אנשיל כ"ץ שליט"א על מאורעות הזמן

"כי חלק ה' עמו יעקב 'חבל' נחלתו". ואת החבל הזה אין להסתפק בהוצאה של פעם אחת בשנה, אלא יש להוציאה בכל יום תמיד ערב בוקר וצהרים, בכל עת ובכל רגע ובכל שעה. או אז יזכה להיאחז בה באחיזה אמתית בבחינת "אחזתיו ולא ארפנו" (שיר השירים ג' ד'), ואז יזכה להרגיש מחובר לקב"ה. וזהו 'הגארטל האמתי' שכל יהודי צריך לשאוף לה, וכל אחד צריך לחגור בה תמיד.

עומדים אנו בתקופה ובצרה שלא שיערום אבותינו מעולם, מכת נגף ומגיפה. אבל אליבא דאמת, אם רק נשים קצת לב נשכיל לדעת שמהמכה עצמה נוכל לקחת חיזוק לראות ולהבין שיש מנהיג לבירה. שיש מנהיג לעולם והכל מושגח בהשגחה פרטית ואין שום מקרה בעולם כלל. ניקח לדוגמה את צבאות כל העולם כולו - משקיעים הם הון תועפות במערכי צבא ומלחמה. כל מדינה מתגאה ביכולתה הכבירה של להשמיד להרוג ולאבד. סעיף הנשק העולמי לבד עומד על מאות טריליוני דולרים, והכל כדי שיוכלו להתגונן בעת הצורך ובמקביל להטיל חורבן והרס על אויביהם. נבחרי מוחות הצבא מגויסים עד אינסוף, אלפי רבבות חיילים מזוינים ברכב ובסוסים מוכנים לשעת קרב בכל רגע ושעה. טייל טילים של ראשי קרב עם יכולת הגעה מקצה העולם לקצהו, וכל זה לפני שנגענו בסעיפי נשק לא קונבנציונאלי, והכל... כדי להתגונן. והנה, כאן ללא שום השקעה, ללא שום נשק וכלי זין, ללא שום בסיסי

שני תליינים נאצים התחילו בספירה לאחור מעשר לתשע, ומתשע לשמונה, שבע, אבל הרב נשאר שליו ורגוע. בינתיים הם ממשיכים בספירה לאחור.... חמש, ארבע, שלוש... ואז קרה הנס.

היה זה בימים האפלים של מלחמת העולם השנייה. במחנה כפייה של שלדי אדם מוכי רעב וייסורים יצא הכרוז ביום מן הימים להתאסף במעגל במרכז המחנה. כהרגלם רצו הנאצים ימ"ש להשפיל ולהוציא את רוח החיים של אותם יהודים אומללים, ולשם כך הוציאו גזר דין מוות לרב העיר, איש קדוש מורם מעם, בידעם שללא רב ומנהיג אין תורה ואין חיים. הנאצים העמידו במרכזה של המחנה עמוד מיתמר וחבל תלייה והם החלו בכריכת החבל סביב ראש הרב. אולם ראו זה פלא, הרב שליו ורגוע - יודע הוא מקרא שכתוב "גם כי אלך בגיא צלמוות לא אירא רע כי אתה עמדי". יודע הוא שהוא נתון בידי יוצר וצר צורה ולא בידי חיות טרף מרצחי נפש. שני תליינים נאצים התחילו בספירה לאחור מעשר לתשע, ומתשע לשמונה, שבע, אבל הוא נשאר שליו ורגוע - מפזם הוא לעצמו את מאחז"ל "אפילו הרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים" (ברכות י.). ובינתיים הם ממשיכים בספירה לאחור... חמש, ארבע, שלוש... ובהגיעם לשתיים פרצה מריבה פתאומית ביניהם, כשכל אחד מהם רוצה להיות המרצח לרצוח נפש. זה צועק שתיים ומשנהו צועק שלוש, זה צועק אחת ומשנהו צועק שתיים. בשניות התלהטו הרוחות ביניהם ופתחו במריבה ובגידופים של האחד על משנהו, עד שלפתע שלף אחד מהם את רובהו וירה למוות בחברו. הנאצי נבהל מעצמו, קם ונס על נפשו מן המקום לבל יתפסהו תחת מנעול ובריה בבית הסוהר.

בין רגע חלפה הסכנה, שנייה לפני שהפרידה בין חיים למוות יצא מאפילה לאורה. בסערת רגשות ומתוך שלווה נפש הסיר והוריד בעצמו את חבל התלייה מסביב צווארו, תוך כדי שחותך הוא לעצמו חתיכה מחבל התלייה ותוחב אותה לתוך בגדיו, נוטל אותה למשמרת לאות עולם למען יעמוד נס הצלתו לזיכרון לו ולזרעו אחריו עד עולם. מדי שנה בשנה בעת סעודת הודאתו היה מוציא אות פיסת חבל ההצלה. מוכיח הוא לעצמו ולעמו שאין מקום לייאוש כלל, ולעולם אל יתייאש עצמו מן הרחמים. ובכך היה מנסך ומחדיר פרק של אמונה וביטחון עמוק לתוך העצמות היבשות.

מורי ורבותי: אנו אין לנו אותנו חבל, אבל יש לנו חבל אחר לא פחות טוב הימנו, והוא חבל המקשר בין ישראל לאביהם שבשמים, וכדכתיב

אליבא דאמת, אם רק נשים קצת לב נשכיל לדעת שמהמכה עצמה נוכל לקחת חיזוק לראות ולהבין שיש מנהיג לבירה. שיש מנהיג לעולם והכל מושגח בהשגחה פרטית ואין שום מקרה בעולם כלל

וה' הטוב בעינינו יעשה".

וכדברים האלו מובא מזקני, בעל ה'שומר אמונים' ז"ע בשם האר"י הקדוש ז"ע, וז"ל: "אם יש דבר בעיר הוא אינו יכול לשלוט אלא באלו שיש להם פחד, אבל המתגברים על פחדם ע"י ביטחון בהשי"ת אין שום מגיפה רע יכול לשלוט בהם כלל".

וכדברים הללו מובא גם בדברי מרן שר התורה הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א בספרו 'אורחות יושר' (סימן כג), וזה לשונו: "יש אנשים שמפחדים תמיד ומתייראים מכל מיני פורעניות ומחלות וכו', וכל זה בא ממיעוט אמונה, שהרי אם היה מאמין באמונה שלמה שהכל בא מהקב"ה ואין אדם נוקף אצבעו למטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, א"כ מה לו לפחד, וממה נפשך הרי אם ח"ו נגזר עליו אין חכמה ואין תבונה נגד ה', ואם לא נגזר אליו הרי אין לו מה להתיירא. ולכן אין לפחד כי אם מהקב"ה, או לפחד אולי לא יקיים את מצוותיו, וחוז' מזה אין לפחד כלל".

הא בהא תליא מילתא: "פחד קשה, אמונה מפיגו - ואם לא מפיגו סימן שיש בו חלילה חיסרון באמונה". כגודל האמונה כך יפחת הפחד. מי שמאמין לא מפחד. ואשרי הגבר אשר שם מבטחו בה'. עיקר מובחן האמונה הוא דווקא בעת שיש ניסיון באמונה ולא רק כשהכל טוב ויפה, ולכן דווקא בעת כזאת עלינו לעמוד איתן בניסיון ולהתחזק באמונה וביטחון.

לא עם הארץ חסיד: אמנם לא יעשה חלילה את האמונה כקרדום לחפור בה לעבור על מצוות התורה של 'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם', ולעבור על ציווי החכמים והוראת זהירות הבריאות, כי או אז הווה להו כמצווה הבא בעבירה ויצא שכרו בהפסדו. מה גם שהרי על ידי זה הוא 'חב לאחרינא', ומה תועיל לו מידת טובו וחסידתו באמונה ובביטחון בה' אם מזלזל הוא במצוותיו. ולכן 'שימו לב אל הנשמה' לשמוע ולציית את דבר ה' מתוך תשובה, תפילה וצדקה, שמעבירין את רוע הגזירה. ולזכור תמיד בכל מצב שהוא שהקב"ה אתי. כיה"ר.

(מתוך שיחת גאב"ד חרדים, ער"ח ניסן תש"פ)

צבא, ללא אימון ותרגילים, ללא חיילים, ללא רכב ופרשים, ללא שום הודעה מוקדמת, שלח הקב"ה נגף קטן בלתי נראה אשר זורע הרס ברוזמנית בכל העולם כולו. משבית עולם ומלואו, מחריב מדינות שלמות ללא נדנוד עפעף. כל כלכלת העולם מתנדנדת כמטוטלת, כולם אבודי עצות. לא עוזר להם שום כלי זין ושום נשק מלחמה... יש ה' בעולם. "הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים, ואין שום מקרה בעולם כלל". דווקא בימים הללו מקבל הפסוק הזה ביטוי מוחשי "לא בחיל ולא בכוח כי אם ברוחי אמר ה'". דווקא בשעת המבחן לא עוזר להם שום נשק ושום התגוננות... אצבע אלוקים היא. "אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר". במקום הפקת לקחים הפוכים של פחד וחרדה "ומחדרים אימה", נלמד מזה גדלות הבורא - להבין ולדעת שיש בורא ומנהיג והוא עשה ועושה "ואין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים". אדרבה: מהמכה עצמה עלינו ללמוד פרק באמונה וביטחון - לשאוב ממנה כוחות חדשים ממעייני האמונה, וכמאמר ה'אבן עזרא' בפיט ליל יום הכיפורים "ממך אליך אברח".

דע לך בני, שבכל מצב שהוא הקב"ה אתי: התרופה העוצמתית ביותר לעת כזאת הינה האמונה והביטחון, היא ואין בלתי, הפוך והפוך בה דכולה בה. אין אנו צריכים לחכות לפיתוח של איזו מעבדה בינלאומית הנמצאת בווינגטון, שהודיעה בשמחה רבתי שהמציאה איזושהו חיסון למגיפת הקורונה ושהיא תהיה זמינה בעוד כשנה. כמה שזה מצחיק - אנו יש לנו תרופת פלא ללא שום ביורוקרטיה. הוא עובד מעכשיו לעכשיו וללא שום צורך רישיון משום משרד הבריאות **ושם התרופה: אמונה וביטחון!**

מה טוב לצטט כאן אימרת הרה"ק רבי ר' זושא מאניפולי ז"ע. וזה לשונו הזהב ('מנורת זהב' פר' וזאת הברכה): "לפעמים יש על האדם מקטרגים אם הוא ראוי למלאות לו משאלתו ובקשתו, אבל המבקש ע"י ביטחון אין עליו שום קטרוג ובוודאי תתקבל תפילתו. ועל האדם להתפלל שיזכה לביטחון, ואם דא ביה כולא ביה", עכ"ל. הרי שיש לנו גם חיסון ותרופה משלנו, והוא שירבה להתפלל שיזכה לביטחון ובמקביל יתחזק באמונה וביטחון - ד' לי לא אירא.

אם יפחד אדם מה יועיל לו: אצטט את דברי ה'פלא יועץ' (ערך פחד) וזה לשונו: "המפחד גורם ומושך רעה על עצמו אשר לא היה ראוי לבוא עליו. אבל 'הבוטח בה' חסד יסובבנו' (תהילים לב, ז), וכו'". ויכול איש להפיג את פחדו על ידי שיתעמק במחשבות אמונה ובטחון ויאמר מה לי לפחד מרעות המתרגשות לבוא לעולם, הלוא טוב ליראה מפחד ה' ומהדר גאונו, ואז יסיר ממנו הפחד, כדכתיב (תהילים קי"ב ז) 'נכון לבו בטוח בה' לא יירא'. ויסר מלבו את הפחד על ידי שיפנה לבו למחשבות אמונה, שאין הלב יכול לחשוב שתי מחשבות. וגם מה יוסיף לו אם יפחד, הלוא אם נגזרה גזירה הרי מוכרח שתבוא ואין מידו מציל, ואם לא נגזר עליו נשאר לשווא עם פחדו, ולא עוד אלא שאפשר שיבוא עליו מה שלא נגזר עליו. **לכן יתגבר האדם כארי בביתחון בה' שלא תאונה אליו רעה,** ואם נגזר עליו גזירה הרי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד. ואמנם מיהו למיחש בעי, לכן יעשה אשר בכוחו לעשות ויקדים תפילה לצרה, וייתן צדקה שמבטלת הגזירה,

מה עדיף יותר - לנקות אבק או שהאשה תשב נינוחה בליל הסדר, תקיים בשמחה את 64 מצוות ליל הסדר? מה עדיף יותר - לצבוע דווקא כעת, בערב פסח, את חדר הילדים, או לשבת עם הילדים וללמד אותם את ענייני ליל הסדר? לעסוק בוילונות או להכין לבני הבית ארוחה מבושלת באווירה נינוחה?

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א על להפעיל שיקול דעת גם בערבי פסחים

וכואב ללבה של אלמנה, בהזכרה על כל צעד ושעל באופן הבדיקה של בעלה, ויש, אפוא, לשקול היטב במאזני שכל טוב ויראת שמים, ולתווך בין הזהירות היתירה מלצער אלמנה לבין חובת היום.

הזמן הלחוצי של ימי ההכנה לקראת פסח הוא זמן שצריך להפעיל בו הרבה שיקול דעת וסולם ערכים. מה חשוב יותר ומה חשוב פחות. לנקות בשואב אבק את הבית היא הכנה חשובה למצוה, אך אם נעשה זאת בשעות הצהריים או הלילה נוכל להפריע לשכנים לישון. לדרוש מבני הבית לנקות מקומות שההלכה אינה מחייבת לנקותם היא מעלה נפלאה, אך אם היא באה על חשבון האשה זאת לא חומרא אלא קולא - קולא ב'בין אדם לחבירו'. וכן עוד כהנה וכהנה דוגמאות, שכל אחד מכיר בעצמו ובאורח חייו.

בשבת האחרונה הקראנו בסעודת השבת מתוך ספר על הלכות כיבוד הורים מעשה באחד מגדולי האדמו"רים שהקפיד ביותר שלא לאכול 'שרויה' בפסח. באחד מימי הפסח התיישרה לידו אמו הזקנה וטבלה בצלחת המרק שלו חתיכת מצה כדי שתוכל לאוכלה רכה, בגלל שיניה החלשות. האדמו"ר המשיך לאכול מצלחתו כאילו לא קרה דבר. וכשנשאל לאחר מכן מדוע לא הפסיק לאכול את המרק, השיב: "כיבוד אם היא מצוה מהתורה ואילו לא לאכול 'שרויה' הוא מנהג של חומרא".

והנה כמה עובדות נפלאות בעניין ממרן בעל איילת השחר זצוק"ל, מתוככי הגדת "אהלי תורה". הגאון רבי א"ש יז"ק שליט"א שאל

בשנת תשס"ט נערך מעמד אדיר בבני ברק של 'ברכת החמה', המתרחש אחת ל-28 שנים. והנה, בערב שבת הגדול תשס"ט פורסם ברחובות בני ברק ובכתבי עת מכתבם של מרן הגר"ש וואזנר זצוק"ל ושל מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל אודות הנשים, כי "אף הנהגות לברך ברכת החמה, מכל מקום אין ראוי ונכון שנשים יתאספו ברחובות קריה, אלא תברכנה בביתן או סמוך לביתן".

מדוע?

מרן בעל ה'שבט הלוי' זצוק"ל הסביר: "בבוקרו של יום ערב פסח הנשים לחוצות מאוד, ונוסף שאין זה ע"פ התורה שייצאו לרחובה של עיר, הרי אם יצטרכו ללכת דרך של 10-15 דקות, וישוהו זמן ארוך במעמד, ואחר כך יארך זמן נוסף עד שישבו לביתן, וכך הן יהיו לחוצות יותר ויותר, אולי על חשבון הדברים החשובים ביותר, ההכנות לחג הפסח וביעור החמץ. זוהי טובה גדולה שלא יילכו, ועל כן על פי התורה וההלכה אין להם להשתתף!" (מתוך הספר 'ולא שבט הלוי בלבד').

ב'הליכות שלמה' מובא, כי מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל השיב לשואלים אודות ההנהגה הרצויה בניקיון הבית לקראת הפסח, שאם כי על פי ההלכה נמסרו לנו כללים ברורים ואין חיוב כלל להוסיף עליהם, מכל מקום כבר נהגו אמותינו מעולם להרבות יותר בעסק זה, כמו שכבר הזכירו הראשונים. וידועים דברי הרדב"ז, שחיפש טעם לחומרא דחמץ, וסיים: "על כן אני סומך על מה שאמרו רז"ל במדרשות, כי חמץ בפסח רמז ליצר הרע והוא שאור שבעיסה, ולכן גרש יגרש אותו האדם מעליו, ויחפש עליו בכל מחבואות מחשבותיו, ואפילו כל שהוא לא בטיל". וטרחה זו גם מועילה להחדיר בלבבות חומר איסור חמץ, ולכן יש לנשים לעשות כמנהגן, ואף האנשים יסייעו בידן כפי הצורך, ויכלכל כל אדם מעשיו בהשכל ובישור.

אך יחד עם הרגישות הגדולה של מרן הגרש"ז זצוק"ל לריבוי העסק בנקיון הפסח, כשמנהג ישראל תורה, קרא פעם הגרש"ז זצ"ל אליו תלמיד שהיה יתום מאב, טרם שובו הביתה לקראת חג הפסח, והדריכו שבשעת בדיקת חמץ ישתדל שלא להאריך כלל יותר מן הנחוץ לקיום החובה כדון, כי מעמד זה של הבדיקה הריהו קשה

תקיים בשמחה את 64 מצוות ליל הסדר? מה עדיף יותר - לצבוע דווקא כעת, בערב פסח, את חדר הילדים, או לשבת עם הילדים וללמד אותם את ענייני ליל הסדר? לעסוק בוויילונות או להכין לבני הבית ארוחה מבושלת באווירה נינוחה?
אלו שאלות לא פשוטות, אך בשיקול דעת נכון נוכל לקבל החלטות מושכלות.

וכן, גם כשעסוקים בכל הכוח במצוות ביעור חמץ, עם כל הקושי אסור לשכוח את ה'לעולם יהא אדם' שלנו. פחות הערות מיותרות בתוככי הבית. פחות גערות המגיעות מרגשות כעס ולחץ ולא מסיבות חינוכיות, ויותר תשומת לב לבני הזוג ולילדים, שלא חטאו ולא פשעו בכך שבערבי הפסחים שרוי הבית באנדרלמוסיה אחת גדולה.

יתכן ולפי ההלכה הבסיסית לא חייבים לשמור מאוד על השקט בימי ערבי פסחים גם בשעות המנוחה שבין שתיים לארבע. יודעי דת ודין מכירים היטב את הנושא של "הכל חולים אצל שינה" (ראו בד' שו"ת הריב"ש סי' קצ"ו, רמ"א, סמ"ע ונתיות חו"מ סימן קנ"ו, ובכסף הקדשים שם, ובשו"ת חת"ס חו"מ סי' צ"ב), והחזו"א (ב"ב סי"ג) ייסד לנו ש"רשאי אדם לבנות בית אצל חברו ולהכניס את העוללים והיונקים שצועקים בלילה, ואין החולה יכול לעכב עליו, שהרי אינו חייב לצאת מדירתו", ולכן ישנם הסבורים שהשתמשויות נורמטיביות, הכוללות רעש סביר בדירתנו, נחשבת להפרעה מותרת משום שכך הוא תשמיש הדירה המקובל; ובפרט בערבי פסחים, כשבכל שעות היום עמלים כולם על נקיון וסידור הבתים, חובטים ספרים ומפעילים שואבי אבק ומיקסרים. (וראו במאמרי בבטאון 'אור ישראל', מאנסי, התשע"ד, בעניין רעש שיפוצים בשעות מנוחת הצהרים, ואכמ"ל).

ואולם הרי תמיד ניתן להתחשב בשכנים שהתייגעו ועמלו בכל שעות הבוקר וכעת הם רוצים לנוח מעט בצהרים. אין מצווה לחבוט ספרים או לנקות ספות ומזרונים בשואב אבק דווקא בשעות הלילה, כשחלק מילדי הבניין כבר נמים את שנתם. אפשר וצריך להתחשב באחרים, גם בתוככי ההכנות הגדולות לחג האמונה הקרב ובא. רבים מאפשרים לילדים לשחק בימים אלו בשעות לא שגרתיות, האם כל שעה כשרה לכך? האם רעש גלגלי משחק הבימבה, למשל, אינו מפריע לכל דרי הרחוב, ובפרט בשעת המנוחה בשבת קודש? כשאנו מאפשרים לילדינו לשחק בחדר המדרגות ולאכול בו חמץ, האם אנו דואגים שלא ישאר שום חמץ במקומות אלו כדי שהאחרים לא יצטרכו לבערם, והאם אנו דואגים להתחשב ביתר הדיירים? אנו עומדים בתורים הארוכים והמשתרכים של מכירות המזון, האם אנו מקפידים שלא לעקוף בתור ילדים קטנים, או כאלו שאינם רוצים לדחוף או להידחק?

גם בימים עמוסים אלו לא ניתן לוותר על רוממות האדם, מעלת היהודי ופסגת הבנות שלהן. כי "בְּכָל דְרָרְךָ דְעָהוּ וְהוּא יֵיָשֵׁר אַרְהוֹתֶיךָ".

את רבינו זצוק"ל איך נותנים לילדים בשבת עוף עם עצמות, הם עלולים להיכשל חלילה באיסור בורר. אולי עדיף להגיש להם עוף בלי עצמות?
שאל רבינו: "איפה יש עוף בלי עצמות?"
ענה: "כינו מערב שבת, יוציאו את העצמות".
שאל רבינו: "מי יוציא את העצמות, אתה תוציא?"
ענה: "האמא תוציא".

הפטיר רבינו: "וכי אין לה די עבודה בערב שבת, שאתה רוצה להוסיף לה עבודה?"

אמר: "היא העלתה את השאלה, היא מעוניינת לעשות את הדבר הטוב ביותר".

ענה רבינו: "יש לה מספיק עבודה ביום שישי, אין להכביד עליה!".
וסיפר מרן זצוק"ל, שהגיע אליו אברך וביקש הסכמה לקונטרס הקורא להחזיר עטרה ליושנה ולהקפיד על גילוי משקים. השולחן ערוך (יורה דעה קטז, א) מתיר והגר"א אוסר. הוא השיג הסכמה מגדולי הדור, אך מרן הגר"א ל' זצוק"ל הודיעו שלא יצטרף להסכמתם.

כשנשאל מדוע אמר: "בוא נראה מה יקרה למי שמקפיד על גילוי (ורבינו הקפיד בו!)! התינוק בוכה והאם מכינה לו דיסה. מחממת את החלב, בוחשת את האבקה, ושומעת קול חבטה ויללה. הילדה נפלה, אולי נפצעה. רצה לראות, הרגיעה וחזרה. הדיסה נשארה לרגע מגולה, יש לשפכה ולהכין מחדש".

אמר המחבר: "אבל זו חומרה ראויה".
ענהו רבינו: "חומרות תחמיר על עצמך. אבל אתה הרי תלך ללמוד, ואת החומרה תשאיר לאשה? לא אתן לך הסכמה".

עוד מעניין זה: הרבנית קנתה בננות. השאירה במטבח על השיש כדי שרבינו יעשרן ופנתה לנוח. רבינו קטע ראש בננה ועישר. פנה רבנו הגר"א ל' זצוק"ל לנכדו ואמר: "תאכל את שארית הבננה". הנכד סירב. הוא אינו אוהב כל כך בננה. נימק רבינו: "בננה שלא אוכלים משחירה. סבתא תקום ותראה שהבננה השחירה, ידאב לבה. איני רוצה שתצטער. לזרוק, זה 'בל תשחית'. תאכל, בבקשה". והנכד בשלו. בירך רבינו ואכל בעצמו.

מה שהנכד לא ידע, שעד אז לא אכל רבינו בננה. כידוע, שיח הבננות צומח מחדש בכל שנה, אבל שורשיו נשארים בארץ. אמנם בשו"ע (או"ח רג, ג) נפסק שברכתו "בורא פרי האדמה", אך לדעת התוספות ברכתו 'בורא פרי העץ', ואף בדעת השולחן ערוך יש שכתבו שברכתו 'האדמה' מדין ספק, ויתכן שיש אף לחשוש לערלה. הכרעת ה'משנה ברורה' וה'חזון איש' שברכתו 'האדמה' בוודאות. ורבינו, כדרכו, חשש לעצמו אף לדעות יחידות, ונמנע מאכילת בננה.

אבל אם יש ספק קל שמא הרבנית תצטער מעט, עבר על גדרו ואכלו (מוסף שב"ק, ד' טבת תשע"ח).

מה עדיף יותר - לנקות אבק או שהאשה תשב נינוחה בליל הסדר,

"חומש בראשית לא מתחיל רק ממצוות יישוב ארץ ישראל שבפרשת לך אל הארץ אשר אראך...," הסביר מרן הרב מבריסק זצוק"ל למנהל הת"ת, "חומש בראשית מתחיל מעיקרי האמונה, בראשית ברא... ושאר מעשה בראשית"

מה הקשר בין שבת הגדול, מעשה בראשית וחזרה בתשובה?

הרב ישראל ליוש

התעוררות זו - חידוש העולם ע"י הבורא, וחידוש האדם ע"י
התשובה, היא זו שפרטה על נימי נפשו של אדם הראשון וגרמה לו
לזמר ליום השבת.

אם כן, נבין עתה את הקשר הפלאי שעולה מדברי המדרש בין
ענין התשובה לשבת הגדול, כי שבת הגדול היא השבת הראשונה
אחר נסי מצרים, בה התחזקה אמונתנו בחידוש העולם ע"י הבורא,
כמצוות התשובה המחדשת את האדם ע"י הרוצה בתשובה.

באחת השבתות בדרכו משיבת 'חברון' לשיבת 'קמניץ' ראה הגאון
רבי אליהו לופיאן זצ"ל יהודי שמתקן מכשול בכביש, היטב חרה לו
חילול השבת ואמר: "כמה חבל על חייו של האדם הזה!", והסביר:
"אחרי שיסיים את עונשו בגיהנום על חילול השבת, הוא לא יוכל
להיכנס לגן עדן, אי אפשר להיכנס לגן עדן בלי אמונה! אמונה היא
כרטיס כניסה לגן עדן! ליהודי מחלל שבת אין אמונה! כפי שמבואר
ברש"י בחולין (דף ה.) 'האי תנא חמירא ליה שבת כעבודת כוכבים,
דהעובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה, והמחלל שבת כופר במעשיו
ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית".

על סמך דברי רש"י הנזכרים צידד ה'ערון לנר' בספרו 'בנין ציון
החדשות' (סימן כ"ג) להקל לשנות יינם של מחללי שבת בפרהסייה
אחר שמתפללים תפילות שבת ועושים קידוש, משום דחילול
שבת שלהם הווה כ'אומר מותר', ובזה שמקדשים ואומרים 'מקדש

איתא במדרש, והוא מדרש פליאה: "האדם שעשה עבירה וחזר בו
ועשה תשובה, הקב"ה מוחל לו על כל עוונותיו, ולכך נקרא 'שבת
הגדול'".

להבנת דברי המדרש ניצוק כמה יסודות שעל ידם יבנה הבניין ויובן
העניין:

הנה, על השבת נאמר שהיא "זכר למעשה בראשית" ו"זכר ליציאת
מצרים". והביאור בזה, כי בכל ימות השבוע מצוים אנו להאמין
שהקב"ה ברא את העולם, ושהוא יתברך גם מנהיג אותו ומחדש
בטובו בכל יום מעשה בראשית. בשבת מתווספת לאמונה גם
'עדות', כי ע"י שאנו שובתים ביום השביעי, כפי ששבת הבורא אחר
שישה ימי הבריאה, אנו מעידים על בריאת העולם ע"י הבורא ברוך
הוא. וכמהשך לאותה עדות נצטוונו לזכור את יציאת מצרים, כי אז
ראינו בעינינו את כוח הבורא בחידוש ובהנהגת הבריאה בכל יום,
כי רק מי שברא את העולם ומנהיגו בכל רגע יכול לשנות את סדרי
הטבע כפי שהיה בנסי מצרים.

נמצא ששבת הגדול, שהיא השבת הראשונה אחר שהתבשרו
בבשורת גאולת מצרים, היא גם השבת הראשונה בה הגדילו עם
ישראל את עדותם, שהקב"ה לא רק ברא את העולם בשישה ימים
אלא הוא אף מחדשו ומנהיגו בכל עת.

המדרש רבה (בראשית כב יג) מספר, כי כאשר יצא קין מלפני ה'
פגש אותו אדם הראשון ושאל אותו: "מה נעשה בדיןך?", אמר לו
קין: "עשיתי תשובה ונתפשרתי". התחיל אדם הראשון מטפח על
פניו, אמר: "כך היא כוחה של תשובה ואני לא הייתי יודע?!". מיד
עמד אדם הראשון ואמר: "מזמור שיר ליום השבת".

שואל ה'בית הלוי', מהו הקשר בין 'תשובה' ל'שבת'? מה גרם לאדם
הראשון לזמר ליום השבת כשנוכח לדעת את כוחה של התשובה?
ומבאר הבית הלוי: תשובה ומצוות שבת בחינה אחת להן, כי עניינה
של השבת להעיד שהקב"ה מחדש את העולם בכל רגע, ואין
מציאותו של רגע אחד סיבה להימצאותו של הרגע שלאחריו, כי
הקב"ה מחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית. ואף עניין התשובה
כן, משום שאף השב בתשובה שלמה ומשנה את מנהגי הקודמים
הרי הוא כבריה חדשה, ומעשיו הרעים כלל אינם נזכרים לפניו
יתברך.

המשך בעמוד 30

נזדמן לי לעבור בעיר מגוריי באישון לילה על פני בית יהודי. מן הבית בקע קול לימוד תורה בניגון עצוב, הניגון משך אותי ונצמדתי למקומי והקשבתי, צלילי התוגה שהדהדו באוזניי נצטיירו בדמיוני כאילו התורה בוכה על שנשתייה והנני עומד על סף הכחש והבגידה בה, אותה שעה נתעוררו בי הרהורי תשובה, וכך הגעתי עד הלום

חלומי של הגר"א מוילנא שהתקיים במלואו

הרב בנימין בירנצווייג

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (ויקרא ו', ו')

נסים גדולים אירעו לאבותינו במקדש, וכמובא במשנה באבות (פ"ה מ"ה) "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש", ואחד מהם אומרת המשנה "לא כיבו גשמים אש של עצי המערכה". אין ספק, נס גדול מאוד! יורדים גשמים עזים, נהרות של מים, והאש של עצי המערכה ממשיכה לבעור כאילו יובש מסביבה?! אבל ככל שהנס כזה גדול עולה השאלה מאלה: מדוע הקב"ה היה צריך לעשות נס כזה גדול שהוא מחוץ לדרך הטבע, וכי לא יכול היה לעשות נס יותר 'פשוט', נס בדרך הטבע, שלא ירדו גשמים כלל באזור המקדש?

שאלה זו הקשה מרן ר' חיים מוואלוז'ין זצוק"ל בספרו 'רוח חיים'. וביאר, שהדבר בא ללמדנו, כי שום דבר לא יעמוד לאדם בעמלו בתורה, ואף אם יש לו עיכובים מכל סיבה שהיא הם לא אמורים להפריע לו במהלך עבודת הקודש שלו, ומי שבאמת ימסור עצמו ללימוד תורה שום הפרעה לא תעמוד בדרכו, ושום עניין גשמי וטרדות פרנסה לא יפריעו לו, שכך דרכו של העולם שתולים את היעדר לימודם בטרדות העולם והפרנסה. ובזה באה התורה ללמדנו, שזו לא טענה! ומי שבאמת רוצה ללמוד לא יפריעו לו שום טרדות שבעולם.

ואפשר לפי דרכו, שיש כאן עוד נקודה מאירה! אדם שלמד תורה, אש התורה בוערת בו לעולמי עד, ושום דבר לא יכבה אותה, גם אם ח"ו פרש הוא מרוחניות וטבע בעולם הגשמיות, תמיד נשאר בו אש של תורה אש של עצי המערכה. אין לנו להתייאש אף פעם משום יהודי באשר הוא, גם אם ח"ו הוא פרש מן הדרך ונמצא בשאול תחתית, אם למד תורה בעברו, אם רק נדליק לו את הניצוץ של התורה השמורה בקרבו, מיד תבער, כי אש התורה לא נכבית משום ענייני גשם המקיפים אותה!

וואלוז'ין. תלמידים אלה התבלטו ביתרונותיהם המיוחדים, האחד היה מיוחס נצר למשפחה שמנתה שבעה דורות רבנים בזה אחר זה, השני היה מוכתר בנימוסים ומחונן במידות טובות להפליא, ואילו השלישי היה חריף ובנוסף לזה שקדן עצום בתורה.

לימים נתפסו שלושת התלמידים הללו לרוח ההשכלה הברלינאית שהשתלטה אז על מחנה ישראל. הם עזבו את הישיבה ויצאו לתרבות רעה. צער רב הצטער עליהם מייסד הישיבה מרנא ר' חיים, הזיל דמעות ומיאנה נפשו להינחם.

והנה באחד הימים נגלה אליו בחלום רבו 'הגאון' רבי אליהו מוילנא זיע"א ואמר לו: "כזאת וכזאת תאכל חרב ההשכלה, זכות אבות לא תעמוד למי שנפל בפח הכפירה, שהרי כל בני ישראל בני אברהם יצחק ויעקב, גם המידות הטובות אינן משמשות תריס בפני הפורענות שכן מידות טובות אינן מיוחדות לישראל בלבד, רק זכות התורה לבדה תעמוד לו ליהודי שלא תיכרת נפשו מישראל. כל מי שלמד פעם תורה לשמה, כל מי שטעם מתיקותה של התורה, כל מי שספג לתוכו את ריחה של התורה, מובטחני שהתורה תעמוד לו להגן עליו ולהציל את נפשו מרדת שחת. אין התורה מניחה ליהודי לכפור באלוקיו ולהידבק לעם אחר".

עברו שנים רבות, ר' חיים חקר ודרש על גורלם של שלושת תלמידיו, ונודע לו כי התלמיד הראשון היחסן שכח את ייחוסו

מסופר על מרנא הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצוק"ל, שבתקופתו רווחה אגדה בין יהודי ליטא בדבר שלשה תלמידים של ישיבת

עד גיל 18 גדל בין איכרים רוסיים באזור, ואחר עבד בשירות הצאר ניקולאי עשרים וחמש שנה. האם יכול היה ללמוד משהוא במקומות אלו?! האם פלא הוא שהאיש יצא כה מגושם לאחר ארבעים שנה בהן לא היה בסביבה יהודית, לא למד אות אחת בתורה, ואפילו לא ראה פנים של יהודי אחר?!

האזין ה'חפץ חיים' בקשב רב לדברי בעל האכסניה, הלה סיים את דבריו בנחישות: "מוטב רבי שלא ינסה להתחיל כלל לדבר אתו, זה מסוכן, כבוד הרב יקר מדי עבורנו!"

חי' ה'חפץ חיים' לעבר בעל האכסניה והרגיע אותו, הוא ניגש לשולחנו של אותו יהודי מסכן, בירכו בהתלהבות בברכת 'שלום עליכם', ומיד ניגש לענין: "יהודי יקר, אומר לך את האמת, שמעתי עליך כי כאשר היית ילד קטן נחטפת על ידי חיילי הצאר ונלקחת עם עוד ילדים יהודים לסיביר הרחוקה, שם גדלת בין הגויים ולא זכית ללמוד אפילו אות אחת מן התורה, עברת בעל כורחך את הגיהנום בעולם הזה, עברו עליך צרות רבות, רדיפות נוראות ועינויים איזמים. הרשעים רצו כל הזמן להעביר אותך על דתך, אילצו אותך לאכול חזיר ושאר נבלות וטרפות, ואף על פי כן דבקת בעמך ונשארתי יהודי!"

ה'חפץ חיים' אחז בחום בידו של האיש הנדהם, והמשיך לדבר בהתרגשות רבה: "הייתי מאושר לו היה לי זכויות כמו שלך! הלוואי שאזכה להיות בן העולם הבא כמון, בעולם האמת יהיה מקומך לבטח בין צדיקי עליון! האם זהו דבר קטן לחיות במסירות נפש כמון ולסבול יסורים כאלו למען היהדות ולמען כבוד שמים במשך יותר משלושים שנים ברציפות?! הרי זה ניסיון גדול יותר מניסיונם של חנניה מישאל ועזריה שהושלכו לכבשן האש ונותרו בחיים!"

האיש הקשוח והמגושם הזדעזע מהמילים החמות שהרעיף עליו הרב היהודי, מעולם לא דיבר אליו איש כך, דמעות החלו לבצבץ בזוויות עיניו והחלו לזלוג במורד לחייו. כאשר נודע לו כי העומד מולו הוא ה'חפץ חיים' הקדוש, הרב היהודי המפורסם בכל העולם, פרץ בבכי מר והתקשה להירגע. הוא נישק את ה'חפץ חיים', חיבקו ולא רצה להרפות ממנו.

ה'חפץ חיים' הוסיף לדבר אל האיש: "אם אדם כמון, שזכה להיחשב בין הקדושים שמסרו נפשם על קידוש ה', יקבל על עצמו לחיות מעתה את שארית חייו כיהודי כשר השומר תורה ומצוות כפי כוחו, מובטח לו שהוא יהיה האדם הכי מאושר עלי אדמות!"

האיש התקשה להרפות מה'חפץ חיים', ובקש שידריך אותו כיצד ואיך להתקדם ביהדותו מכאן ואילך. הוא קיבל מה'חפץ חיים' עצה ותושייה, למד מספריו ומפיו עד שנהפך לבעל תשובה אמת! גשמים רבים לא יכבו את הניצוץ היהודי 'אש המערכה' שבוערת בכל לב יהודי! רק להצית אותו הוא נדלק בתבערה עצומה ונחשקת!

ותפארת משפחתו והתבולל בעמי הארץ. התלמיד השני שהצטיין בנימוסיו התמסר לחכמת הפילוסופיה ודעתו נתבלבלה עליו, עד שהמיר דתו והיה דורש דרשות של דופי. ואילו השלישי המתמיד לאחר שנכנס לאוניברסיטה בהיותו בעל מוח חריף ושקדן, עשה חיל בלימודים הכלליים, עד שיצא שמו לתהילה וכל המלומדים השכימו לפתחו, לבסוף נתמנה לפרופסור באוניברסיטה המלכותית.

אלא שנכוננו לאותו תלמיד קשיים גדולים. היות ומשרה רמה שכזו בדרך כלל לא ניתנה ליהודי, הוא נדרש להמיר את דתו, אך הוא התחמק מדי פעם בפעם. כאשר גבר עליו הלחץ, ביקש אורכה של שלושה ימים, ולאחר מחשבה עמוקה החליט לוותר על הכבוד ונמלט ממקומו על מנת לעלות לארץ ישראל.

בדרכו לארץ ישראל סר לוולאז'ין להקביל את פני רבו לשעבר ולקבל את ברכתו. ר' חיים עלז מאוד לקראתו וחיבקו בזרועותיו. לאחר שהתלמיד סיפר לרבו על מאורעותיו, שאלו ר' חיים: "בני, מי הצילך מן החטאי?", השיב התלמיד: "נזדמן לי לעבור בעיר מגורי באישון לילה על פני בית יהודי. מן הבית בקע קול לימוד תורה בניגון עצוב, הניגון משך אותי ונצמדתי למקומי והקשבתי, צלילי התוגה שהדהדו באזני נצטיירו בדמיוני כאילו התורה בוכה על שנטשתיה והנני עומד על סף הכחש והבגידה בה, אותה שענה נתעוררו בי הרהורי תשובה, וכך הגעתי עד הלום."

חלומו של הגר"א מוולנא התקיים במלואו! רק התורה מגנה ומצילה מפני ניסיונות היצר והשטן, היא חומה ומגן להזכיר לאדם כל הזמן את רוממות ערכו, המאור שבה מחזירו למוטב גם אם נפל ומעד, תמיד הניצוץ שבה ידליק בו את אור האמת ויחזירהו למוטב.

ה'חפץ חיים' נהג לנדוד ממקום למקום כדי למכור ספריו. פעם אחת נכנס לאכסניה בעיר וילנה, וראה יהודי גבה קומה ומגושם שנראה כבן חמישים נכנס פנימה, מתיישב ליד אחד השולחנות, ומצווה בגסות על המשרתת שתגיש לו מנת פת גדולה, נתח אווז צלוי וכוס משקה חריף. לאחר שהוגש לו כל מבוקשו, הוא אכל ושתה ברעבתנות מבלי לברך תחילה וסוף, והמשיך להתייחס למשרתת בזלזול רב. נדהם ה'חפץ חיים' מהתנהגותו, ורצה לגשת אליו להעיר לו על התנהגותו הגסה והפרועה.

בעל האכסניה הבחין בכוננותו של הרב, והתקרב במהירות לאורחו החשוב כדי למנוע ממנו לעשות כן. הוא ידע כי מדובר בחייל לשעבר בצבאו של הצאר ניקולאי, ואם יוכיחו ה'חפץ חיים' הרי יחרף אותו קשות, ואף ירים ידו עליו להכותו. הוא לחש ל'חפץ חיים' בשקט: "אנא ממך רבי קדוש, הנח לאיש הזה, אין עם מי לדבר!"

ואז הוא ממשיך לספר ל'חפץ חיים' שמדובר ביהודי מסכן גדול, כשאך היה ילד בן שבע חטפו אותו חיילי הצאר מבית הוריו על ידים אחרים, במסגרת גזירת הקנטוניסטים ולקחו אותו לסיביר,

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג, כתבו ל: bdirshu@neto.net.il

לאחר פטירת הרב פלמן, ביקשו בני משפחתו להוציא ספר לזכרו, הוא הספר הנפלא 'ללא שם'. לצורך כך, ראינו את אחותו - הרבנית צירה פלשניצקי תליט"א, אשר גילתה את הסוד שאותו גילה לה הגרב"צ פלמן זצ"ל בעצמו בהיותו נער בן 13 בלבד!

מה יכול לשמור עלינו עכשיו מהנגיף המשתולל?

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

הימים שאנו בעיצומם, ימי מחשבה והתבוננות הם. 'לך עמי בוא בחדריך', כל איש ואיש מתכנס בביתו ומפנה את תשומת לבו פנימה, מנסה להבין מה עובר עלינו, על מה עשה ה' ככה, מה קורה בעולמנו בימים טרופים אלה. כל בעל נפש מרגיש וחש שמשמים מדברים איתנו, מעוררים את תשומת הלב שלנו, מבקשים שנעמיק לברר על מה ולמה הסער הגדול הזה.

אלו ימים בהם נגיף קטנטן, מזערי ופצפון, הופך עולמות ומשבש סדרי יקום. אלו ימים בהם כל אחד רואה בעיניו עד כמה יש מי שמנהל את העולם, מוביל יצור אפסי להשבתת מדינות ענק. פתאום מתחוויר לעינינו עד כמה האדם - מוצלח, גאון, משכיל, ומוכשר ככל שיהיה - הינו אפס מאופס מול בריה זערונית וחסרת חוליות, שבזרע עולם שולח לשתק את העולם כולו.

משמים, הפכו את ימי השגרה וההכנות הקדחתניות לפסח לימים של פסק זמן, הפסקה מאולצת מהתוכניות המקוריות לטובת ישיבה כמעט באפס מעש, כל אחד במקומו הוא. אלו רמזים עבים מאוד, הבהרה שנדרשים מאיתנו חשבון נפש ומחשבה, חישוב מסלול חיים מחדש ושינויים דרמטיים באורח חיינו.

מי יכול לומר שהוא יודע על מה נדרש עם ישראל להתעורר בעת הזו. אין לנו אלא לעיין בספרים הקדושים המצווים לנו את הדרך נלך בה, מהם נלמד את כיווני החשיבה וההנחיות המעשיות הנדרשות מאיתנו לעת הזאת, במה עלינו להתחזק וכיצד עלינו לפעול כדי לנצל את העת הזו בצורה נכונה, לקבל את ההחלטות הנבונות, ולמנף את התקופה זו לרווח רוחני נצחי.

הבה נבחן רגע דרמטי בתולדות העם היהודי, הרגע בו יעקב אבינו - בחיר האבות, עומד להיפרד מבניו - 12 השבטים שהקימו את עם ישראל, והוא קורא להם ומנחה אותם לגבי דרכי הפעולה לאורך כל חיי העולם היהודי. תחת הכותרת 'האספו ואגידה לכם' הוא מכנס אותם סביב מיטתו, ובדברי יעקב אלה מגלה הרה"ק בעל האוהב ישראל' מאפטא זי"ע בפרשת ויחי משמעות כבירה ונשגבה, שמדברת בדיוק לתקופתנו אנו:

יבואו ימים, אומר יעקב אבינו לבניו, בהם עלולים לבוא עליכם חלילה צרות ואסונות, מחלות ומצוקות קשות. דעו בניי, שכל אלו הם בגלל ה' מוצאות הפה - חמשת חלקי הפה בהם אנו מדברים, הפה הוא מחולל הצרות הגדולות ביותר, מעביר את המחלות ויוצר

את המצוקות. לא, לא רק בהעברת חיידקים ונגיפים, אלא גם ובעיקר כי הדיבור האסור, שימוש בפה למטרה לא טובה, אמירת דברי גנאי ולשון הרע על הזולת - אלו מחוללי אסונות ומגיפות, אלו מביאים עלינו את הצרות כולם!

ואם רצונכם להישמר מפגעים אלה - ממשיך יעקב אבינו ורומז - האספו - אספו את חמשת מוצאות הפה, חמשת חלקי הפה שמדברים, כנסו אותם לאסיפת חירום כדי שיפעלו רק בצורה הנכונה, רק לדברי תורה ותפילה, דיבורי חסד והארת פנים. כי כל עוד הפה מחולל אסונות בשיחה - הוא עלול לחולל אסונות בציבור! כל עוד הפה מחולל רעות בדבריו - הוא עלול לחולל רעות בקהל כולו! כל עוד הפה מעביר גנאי ורוע מאיש לרעהו - הוא מעביר גם מחלות ונגיפים בין האנשים!

ואדרבה, אם אוספים את מוצאות הפה לחשיבה מחודשת, לשימוש נכון, לבצע בעזרתם רק דיבורים טובים, רוחניים, מעוררי טוב, אזי 'ואגידה לכם' - יעמוד יעקב אבינו ויאגד עימנו, לשמור עלינו, להצילנו מכל רע, לבטח אותנו מכל מגיפה. כלומר, המשך ההתפשטות והשלכות המצב הנוכחי תלויים בכל אחד מאיתנו:

אם נשמור על הפה והלשון לבל ירעו וזיקו - יעקב אבינו יבוא לשמור עלינו לבל ניזוק או נינגף חלילה. אם נקבל על עצמנו ללמוד בספר 'חפץ חיים' בקביעות, בהתמדה, מדי יום ביומו למען ניזהר ונישמר - נהיה מוגנים היטב. כי ככל שנשתמש בפה לשימוש הטוב והנכון שלו - כך נזכה שהוא יגן וישמור עלינו מכל מחלה ומצוקה!

אחים יקרים, הנה עוד משמעות למילים 'מוות וחיים ביד הלשון'. השומר פיו ולשונו, זוכה לשמירה עליונה, להגנה רוחנית, יעקב אבינו - ישראל סבא, עומד ומגן עליו מפני מחלה, מגיפה, צרה ומצוקה. וככל ששומרים את הפה והלשון טוב יותר, כך הופך הפה ממעביר מחלות לחיסון עוצמתי, ממדביק בנגיפים לביטוח חיים!

חסד עשה ה' עם הדור שלנו, כאשר הכהן הגדול מאחיו - ה'חפץ חיים' זצ"ל, חיבר עבורנו ספרי הדרכה וחיזוק מפורטים ומדוקדקים ללמדנו את הדרך נלך בה, ספרי 'חפץ חיים' ו'שמירת הלשון'. זה הזמן לקבוע לימודנו בספרים אלה, ואם כולנו בבית - זה הזמן לקבוע שיעור משפחתי משותף, שיישאר עימנו כנכס צאן ברזל גם ככלות המגיפה.

פרשת השבוע נפתחת במילים 'ויקרא אל משה', האות אל"ף כתובה קטנה, לרמז לענווה של משה רבינו. כשיהודי עניו מכל אדם ומצטנע, מבין הוא כי אין מקום לדיבורי גנאי על הזולת. וכי כיצד יכול הוא לבנות חבר או לדבר עליו דברים שאינם ראויים? הבה נאמץ את המסר הזה להתחזק בשמירת הלשון, לקבוע לימוד קבוע בספרי 'חפץ חיים' ו'שמירת הלשון', וכך נמתח מעל ראשנו הגנה שמימית חזקה ומעוררת רחמים, אשר תגן על כולנו מתוך בריאות איתנה!

איש אחד, קבלה אחת!

אחד המיוחדים ברבני העיר בני ברק היה הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל, שכיהן כרב קהילת 'נחלת משה'. מנהג יפה עשו בקהילה, במסגרתו כל בחור בר מצוה נכנס לשיחת הדרכה מרב הקהילה מספר שעות טרם מעמד ה'בר מצוה', בו נסך הרב בחתן הנרגש דברי מוסר וחיזוק, עידוד והדרכה לקבלת עול תורה ומצוות בשמחה ובטוב לבב.

השיחה כללה דברים אישיים, ולצידם דברים כלליים שהרב נהג לחזור ולשנן באוזני חתני בר המצוה כולם. כך למשל, נהג לצטט מדברי בעל ספר 'הפרדס' זצ"ל, אשר כתב כי כל קבלה שחתן בר מצוה מקבל על עצמו בלי לשמחתו, ומתכוון לקיימה בכל לבו ונפשו כל ימי חייו - זוכה הוא לסייעתא דשמיא לעמוד בקבלה הזו. כדי לחזק את הדבר ולעודד את חתן בר המצוה לקבל קבלה טובה כזו, נהג להפטיר:

'ואני מכיר אישית, חתן בר מצוה שקיבל על עצמו במעמד ה'בר מצוה' שלו להישמר ולהיזהר מכל לשון הרע, והחל ללמוד באופן קבוע את ספרי 'חפץ חיים' ו'שמירת הלשון', וזכה באמת לעמוד בקבלתו זו: הקדוש ברוך הוא שמר עליו לבל יחטא בלשון הרע, והוא הצליח לשמור את פיו ולשונו תמיד!'

כמובן, איש לא ידע מי הוא אותו אדם מסתורי, שקיבל על עצמו קבלה טובה כל כך ובורא עולם סייע לו לעמוד בה. הרב פלמן מעולם לא חשף את זהותו, וגם לא סיפר מנין לו שהיה אדם כזה. הוא פשוט שב ושינן את העובדה שהיה כזה איש, ונתן לחתן הבר מצוה להסיק את המסקנה שכדאי גם לו לקבל על עצמו את הקבלה הטובה הזו... עד ליום בו הדבר נחשף, ומעשה שהיה כך היה:

לאחר פטירת הרב פלמן, ביקשו בני משפחתו להוציא ספר לזכרו,

הוא הספר הנפלא 'ללא שם'. לצורך כך, ראינו את אחותו - הרבנית צירה פלשניצקי תליט"א, אשר גילתה את הסוד: ביום רביעי, אור לכ"ד סיוון תש"ח, נערכה שמחת 'בר מצוה' צנועה באולם שע"י בית הכנסת 'היכל מאיר' בתל אביב. חתן בר המצוה היה עלם צעיר בשם בן ציון, ואביו, הלא הוא הגאון רבי שמואל פלמן זצ"ל, רב הקהילה. רבים באו להשתתף בשמחה, לברך ולהתברך, וחתן הבר מצוה שיתף פעולה היטב. לחץ ידיים בחדווה, חיך לכולם, הודה על המתנות וענה 'אמן' בכוונה על הברכות. ולמרות זאת, חדי עין הבחינו כי הבחור לא באמת שקוע בשמחתו, משהו מעיב עליו. אחותו סיפרה כי הביטה בעיניו וראתה כי הוא נסער, מוטרד, אולי אפילו מודאג, והתקשתה להבין מה כל כך מדאיג את החתן - שכלפי חוץ מבצע את תפקידו היטב, אולם במבט מעמיק ניכרת עליו דאגתו...

מאוחר יותר, גילה הילד, נער בן 13 בלבד! - לאחותו, את סיבת דאגתו: הוא יודע שהוא ילד כריזמטי, נעים שיחה ואהוב על הבריות. לכן, רבים נקבצים לשמוע מאמרי פיו, או משמיעים לו מדבריהם. אם עד עתה נהנה ממעמד זה, הרי שכאשר נחשף לדברי ה'חפץ חיים' המבאר שקשה לפטפטן לשמור פיו ולשונו כראוי - פתאום הוא מבין שמעמדו זה הוא מטרד מדאיג. הרי איך ישמור פיו ולשונו כראוי כאשר הוא ילד שמשוחח עם כולם בנעימות, מבדח ומתבדח, פטפטן מתוק כזה?

שימו לב! הוא היה ילד בן 13 בלבד, וביום שמחתו - זה מה שהטריד אותו. איך הוא מצליח לשמור על פיו ולשונו, לקבל על עצמו להיות שמור מכל דיבור אסור בכל מחיר, בעוד הוא ילד תוסס ופעלתן, עליו ופטפטן, שהכל משוחחים אתו ובסביבתו?! הוא חפץ בכל מאודו להישמר מכל דבר לשון הרע ורכילות כל ימי חייו, אבל אופיו לא תואם לקבלה כזו...

ולכן, למרות הקושי הרב שהיה כרוך בכך, הוא פשוט קיבל עצמו, אי אז, ביום הבר מצוה שלו, לשמור את פיו ולשונו מכל משמר, להישמר ולהיזהר מכל דיבור אסור, מכל לשון הרע או דיבור גנאי על הזולת. זה מנוגד לאופיו, לסגנונו, לשמחת חייו ולעליזותו התוססת - אולם זו הקבלה אותה קיבל עצמו בו ביום - כילד בן 13!

ולמים, העיד שוב ושוב - על איש מסתורי שהיתה לו סייעתא דשמיא, שבזאת עולם סייע לו לעמוד בקבלה הזו. עתה אנו יודעים מי הוא האיש המסתורי הלז, ומה הסוד שהסתיר - אותו כדאי לכולנו לדעת: שמירת הלשון דורשת מסירות והקרבה, ידיעת ההלכות על בוריין היטב, וכמובן - התגברות יומיומית. אולם, מי שמקבל על עצמו לעמוד בנסיון הזה, גם אם הוא פטפטן או כריזמטי או מעורב בחברה, הבא להיטהר מסייעים לו, ניתנת לו סייעתא דשמיא לעמוד בקבלה הזו.

עתה הוא הזמן לנצל את ההתכנסות בבתים ובלבבות, להתחיל בלימוד ההלכות, לחזק את בדיקי הפה, להישמר מכל לשון הרע. ככל שנקבל על עצמנו, ככל שנחזק את בדיקי הפה, כך יהיה הדבר לשמירה והגנה עבורנו, ונזכה ברווח עצום, שהרי 'על כל דיבור ודיבור שאדם חוסם את פיו, זוכה לאור הגנוז שאין כל בריה ומלאך יכולים לשער!'

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

כאילו הוא יצא ממצרים

עד איזו שנה מכר מרן זצוק"ל בפועל את החמץ?

ראי"ש קרליץ: "עד תשע"ג. באותה שנה, במוצאי שבת היה צריך לומר דרשת שבת הגדול ובשבת קיבל חום גבוה ובמוצאי"ק לקחו אותו לבית חולים. הייתי שם עמו והתעורר באמצע הלילה, ומתוך חום גבוה שאל אם יש 'המוציא' למלווה מלכה - זה הטריד אותו למרות שהיה מאוד חלש אך עדיין לא אכל 'מלווה מלכה'. מראש הבאתי אתי פרוסת חלה כי חשבתי שאולי ירצה. הוא ישב על המיטה ואכל ושתה, אפילו כוח שאשים לו כובע על הראש לברכת המזון לא היה לו מרוב חולשה, אבל על המלווה מלכה לא ויתר (סיפורתי זאת לגאון הגדול רבי דב לנדו שליט"א הוא התרגש וקרא:

'אשרי איש ירא את ב' במצוותיו חפץ מאוד!')

"בבוקר לא ידע מה מצבו הבריאותי ומה יהיה אתו בהמשך היום, ומיד ביטל את החמץ, וביקש שאקרא לחתנו הגאון רבי שריאל שליט"א שיהיה שליח למכור חמץ במקומו. אחה"צ החליטו לשחררו וחזר הביתה ממש לקראת המכירה. הוא היה מאוד חלש ועזרתי לו לעלות במדרגות. אבל בראותו שיש אנשים בחוץ נעצר ולא הסכים לעלות, ומיד שאל אותי למה יש אנשים בחוץ. הוא חשב שבגלל שהוא לא נמצא לכן לא מכניסים הביתה, אך אמרתי לו הבית מלא ואין מקום ואז נחה דעתו. ועלה והשתתף במכירה וחדב"נ הגאון רבי שריאל שליט"א עזר לו.

"המכירה בפועל היתה בפנים בחדר, ואני חשבתי להוציא את המכירה לסלון והוא לא הסכים. הוא לא אמר למה, אבל לדעתי רצה

שיהיה מקום לאנשים, באו הרבה לראות, הוא לא דאג לעצמו אלא לכך שצריך מקום לאנשים".

מה הייתה הנהגתו בליל הסדר עצמו?

הוא אמר את ההגדה בנעימות ובהטעמה. באחת השנים האחרונות דיבר בדרשת שבת הגדול איך צריכה להיראות המצווה של סיפור יציאת מצרים, ואני מצטט את דבריו: 'יש לנו עבודה גדולה עם מצוות הסיפור יציאת מצרים, עבודה של הרגשה להביא את עצמי לכך שאני ארגיש, שאני עצמי הייתי בתוך מצרים במצב של עבדות, ואני בעצמי יצאתי משם'.

"עד היכן ניתן להגיע בלילה הגדול הזה, היה אומר אבא, צריך להרגיש בשעה שאומר את ההלל שזהו ההלל שתיקנו לנו הנביאים הקדמונים לאומרו על כל נס. שירה מתוך שמחה של מצוה יכולה להביא השראת השכינה, וכאמור יש חיוב מיוחד בלילה הזה מדינא דגמרא שירגיש כל אחד 'אני יצאתי ממצרים! ועם הרגשה כזו יאמר את השירה וההלל, וכמו שמבואר במשנה בפסחים אחרי שהביאו את הדין של אמירת פסח מצה ומרור, פסח על שם שפסח וכו', מסיימת המשנה: 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. לפיכך אנחנו חייבין להודות להלל למי שעשה לאבותינו ולנו הוציאנו מעבדות לחרות'. הביאור הוא, שלא יאמר אמירה בעלמא אלא יאמר פסח מצה ומרור בהרגשה שהוא עצמו ממש יצא ממצרים! ובהרגשה זו יאמר אחר כך את ההלל!

(הרב א. הכהן 'יתד נאמן' - מוסף שבת קודש ויקרא תש"פ)

המשך מעמוד 18 | הגאון ר' חיים פינחס שיינברג זצ"ל

ההכרחי. (כאשר הסדר הוא בליל ששי, אז לכוס ראשון לוקחים שיעור גדול יותר לרביעית) (ז). (ב) מותר לשתות כוס מים מיד לאחר בליעת היין. (המים צריכים להיות על השולחן בשעה שמברכים בורא פרי הגפן כדי לפוטרם מברכה ראשונה) (יג).

(2) רצוי לשתות את כל מה שיש בכוס.

(3) אם זה מאד קשה, מספיק לשתות רוב כוס.

(4) בדיעבד שתית רוב רביעית מספיקה, גם אם הכוס מכילה הרבה יותר מרביעית (יד).

מגבלת זמן:

רצוי לגמור את השתיה בשתי לגימות. אם זה קשה, יש לשתות לפחות תוך 4 דקות, ובמקום צורך גדול אפשר לגמור לשתות תוך 5-6 דקות (לפי שיטת כמה פוסקים).

הגדה:

הזמן הנכון להתחלת הסדר הוא מיד לאחר צאת הכוכבים. עם חזרת המתפללים מבהכ"נ יש להתחיל את הסדר בכדי שהילדים לא ירדמו לפני אכילת מצה ומרור ולפני הסעודה (טו). ומשום כך גם יש לקרוא את ההגדה מהר ככל האפשר, ולדחות את הפירושים ליותר מאוחר.

הסבה:

הטעם למצות הסבה היא לתת לאדם תחושה של חירות; צריך להסיב בצורה נוחה. הנוהג הוא שנשים אינן מסיבות.

מקורות

- (א) מ"ב ס' תקכ"ט ס"ק ט"ו. (ב) מחבר ס' תל"ג: ג ומ"ב ס"ק י"ז.
- (ג) מחבר ס' תמ"ב: ב. (ד) ס' תמ"ב מ"ב ס"ק ל"ג ושע"ת ס"ק י"ב.
- (ה) מ"ב ס' תנ"א ס"ק ל"ב. (ו) מחבר ס' תע"ב: א. (ז) מ"ב ס' תפ"ו ס"ק א ובה"ל ס' רע"א: יג בד"ה של רביעית. (ח) מ"ב ס' תע"ז ס"ק א' וע"ע שם בשעה"צ אות ד'. (ט) שו"ת ח"ס ח"ו ס' ט"ז, וע"ע מ"ב ס' תע"ה ס"ק ט' עוד פרטים לכתחילה. (י) ח"ס שם, וע"ע מ"ב תרי"ח ס"ק כ"א. (יא) מ"ב ס' תע"ב ס"ק ל"ז. (יב) שיעור רביעית: חזו"א: 150.0 סמ"ק (5.07 אונקיה) הג"ר משה פיינשטיין: 97.6 סמ"ק (3.3 אונקיה) לחומר: 130.7 סמ"ק (4.42 אונקיה) הגרא"ח נאה: 86.0 סמ"ק (3.0 אונקיה) ע"ע לעיל אות (ז). עיקר חיוב ד' כוסות היינו מדרבנן, וקידוש בליל שבת יסודו בדאורייתא. (יג) מ"ב ס' קע"ד ס"ק ג'. (יד) מ"ב ס' תע"ב ס"ק ל"ב, ל"ג. (טו) מ"ב ס' תע"ב ס"ק ג' ושעה"צ אות ב'.

(מלוקט ע"י תלמידיו ונערך ע"י הרב משה פינקלשטיין)

הודיה, ואח"כ הוא נעצר ומזמר קטע זה בהתרגשות מיוחדת בניגון שהיה שר אביו זצוק"ל ומיוחס לרבינו חיים מוואלוז'ין זללה"ה.

שו"ת מרבנו שליט"א בעניני חג הפסח

(מהספר 'שמחת מרדכי')

ברכת האילנות בלילה

שאלה: ברכת האילנות נהגו רבים לברך בבוקר מיד לאחר תפילה מצד זריזין מקדימין. וצ"ע היום בזמנינו שיש אור ואפשר לראות את הפריחה בלילה מדוע שלא יברכו כבר בליל ראש חודש? **תשובה:** לילה אינו זמן ראיה.

פתיתים בבדיקת חמץ

שאלה: האם אפשר לברך על בדיקת חמץ אפילו בלי להכניס פתיתים?

תשובה: לכתחילה ראוי להכניס.

שריפת חמץ במדורה גדולה

שאלה: צ"ע על מנהג כלל ישראל ששורפים את החמץ בשריפה גדולה שכונתית, ולכאורה ברגע שזורק את החמץ למדורה הגדולה החמץ כבר אבודה ממנו ומכל אדם, וא"כ נמצא שהופקר החמץ קודם שקיים מצוות תשבתו, וצ"ע ליישב המנהג. **תשובה:** יכול עדיין להוציא עם מטה (עם מקל).

גוי שמכרו לו חמץ וחפץ להתגייר

שאלה: גוי שמכרו לו את החמץ בערב פסח ורוצה להתגייר בפסח מה יעשה?

תשובה: ימתין להתגייר עד אחר הפסח.

לקבל תשלום מחברת ביטוח על חמץ שנמכר לגוי ונשרף בפסח.

שאלה: מי שמכר חמצו לפני פסח לנכרי כדן, ובתוך ימי הפסח פרצה שריפה במחסן שלו וכל החמץ נשרף, והלה יש לו ביטוח על המחסן, האם מותר לו לתבוע מחברת הביטוח פיצוי על ההפסד (של החמץ) שנגרם לו, כי אולי הוא נחשב כנהנה מאיסורי הנאה, שהרי מקבל תשלום עבור החמץ נמצא שנהנה ממנו?

ועוד, הרי הוא מכר את החמץ לנכרי ורכוש שאינו שלו נשרף ואיך הוא דורש תשלום עבורו?

ועוד, שבזה שדורש פיצוי הוא כאילו מגלה דעתו שלא נתכוון מעולם למכור באמת את החמץ לנכרי, ואפשר שהוא עובר בבל יראה?

תשובה: שהגוי יתבע.

בדין רובו ככולו

שאלה: יש לעיין, למה לא מועיל לאכול מצה בליל פסח רוב כזית כמו שמועיל רוב רביעית בקידוש ובד' כוסות ובשחיטת סימנים?

תשובה: אין אכילה פחות מכזית, אבל יש שתייה פחות מרביעית.

עונג יו"ט או סיפור יציאת מצרים

שאלה: האם נכון לקצר בעונג יו"ט של הסעודה כדי להאריך בסיפור יציאת מצרים עד חצות שזה עיקר המצווה? **תשובה:** לא.

סיפור יציאת מצרים לגוי

שאלה: מי שנמצא בליל הסדר רק עם גוי, האם יש מצווה ועניין לספר לו יציאת מצרים בדרך שאלה ותשובה? **תשובה:** אין חיוב לספר לבהמה.

מעשים והנהגות מרבנו שליט"א

• אחד שאל לרבניו שיש לו ספק איזו דירה לקנות - אפשרות אחת קרובה אבל קטנה, אפשרות שנייה דירה רחוקה אבל גדולה יותר. אמר לו רבינו: "מה אתה צריך שיהיה לך עוד חדר לבדיקת חמץ וייקח לך עוד חצי שעה?".

• הרבנית סיפרה, שרבינו אמר לנכדו שעזר לבדוק החמץ והוציא דברים מהמגירה בחדר, שיחזיר הכל למקומו. כי בדיקת חמץ זה דרבנן, ולצער את סבתא זה מהתורה (והוסיפה, שבשנים קודמות היא עשתה הכל, והחזירה הכל למגירות).

• סיפרה הרבנית ע"ה, שכשקנו את הדירה מה הטרידו? שלא תהיה דירה גדולה, שלא יקשה על בדיקת חמץ.

• שח רבינו בעת שבדק החמץ בערב פסח, שכידוע בודק בכל חור ופינה בבית ונמשך כמה וכמה שעות. פעם אחת אחר שחיפשו בכל הבית ובדקו החמץ (וכמובן אחרי שניקו מקודם את כל הבית) מצאו עוגייה שלמה דבוקה תחת השולחן (על הקרש העליון מהצד השני), וכן פעם אחת מצאו כזית לחם על סורגי החלון, ורבינו מספר זאת בכל שנה בבדיקת חמץ להראות שלא בודקים לחינם ותמיד עלולים למצוא.

• עוד אמר רבינו: "אבא (הסטייפלר) היה בודק כל הלילה בין חריצי המרצפות עד שהחזו"א נתן לו כמה הקלות: א. שברצפה יקפיד רק על כזית. ב. שיעשה מכירת י"ג ועל ידי זה נפטר מבדיקה באותם מקומות שכבר נמכרו, ועם כל זה עדיין היה בודק עד חצי הלילה.

• לאחד שסובל בעיות בעצמות: ללמוד הלכות קרבן פסח שמוזכר שם הענין "ועצם לא תשברו בו".

• כשהיו ילדיו קטנים נסע אתם פעם בחול המועד פסח לגן החיות, וליד כל כלוב של בעל חי אמר היכן הוא נזכר בתנ"ך או בש"ס, ואט אט נקהלו על ידו ציבור גדול שהצטרפו אליו בהליכתו מבע"ח לבע"ח, ושמעו בענין רב כל מה שאומר.

• ביו"ט ראשון של פסח אמר רבינו: "היום לא ספרתי את הברכות, כי בוודאי יש מאה ברכות (כי בליל הסדר היו הרבה ברכות).

(מתוך חוברת 'דברי ש"ח', פסח תשע"ט)

את הפקק האם ימצאנו?", ענהו האברך בלאו, כי אם הוא יודע שהפקק מסתתר בינות האצבעות מה לו עוד לחפש הרי הוא כבר נמצא. נענה לו רבי גד'ל: "כיוצא בו ממש עברתי את ימי המלחמה - בידיעה ברורה שבתוך ההסתרה הגדולה 'אכן אתה קל מסתתר', והנה ה' נמצא עמדי ושומר עלי, ומאחר שידעתי שהוא נמצא לידי (אף שמתחבא הוא תחת כל אלו הצרות) עדיין הוא נמצא ומה לי לחפש אחריו.

מספרים על יהודי אחד שלפרנסתו עסק כ'מנקה' ברחובה של עיר, ובקושי הרוויח פחות מכדי לחמו הדל. יומא חדא בקומו משנתו סיפר בשמחה וצהלה לבני ביתו: "חלום חלמתי כי ישועתנו קרובה לבוא, כי ראיתי בחלום שבקרוב אהפוך להיות גביר אדיר כרוטשילד". שמחו בני הבית ואמרו: "בחסדי שמים יהא בידינו לשלם כעת את כל חובותינו". גער בהם בעל הבית ואמר: "לא היו דבריי על מעט מעות, אלא שאהפוך להיות גביר אדיר יותר מרוטשילד, כי בנוסף לעשירות כרוטשילד עוד יהיה לי בכל חודש את סכום המעות שהנני מרוויח מעבודתי כמנקה הרחובות".

ולדין, המדמה בנפשו כי על ידי עבודתו והשתדלותו הוא מסייע לחי העולמים הריהו דומה לאותו שוטה שדימה בנפשו שפרוטותיו הזעומות מוסיפות איזה דבר להון התועפות של רוטשילד.

(קטעים מלוקטים מתוך 'באר הפרשה' - מצורע תשע"ט)

"חבי כמעט רגע" וסופו של דבר יריקו עליו כל מיני שפע ומתנות טובות.

עוד יש להתבונן, מדוע כשהתינוקות מחטפים וגונבים את האפיקומן אין בעל הסדר בוכה ומתאונן כדרך כל 'נגנב' הבוכה בשאר גניבות... אלא שכמה טעמים בדבר: א. יודע הוא שכך הוא סדרו של לילה; ב. ברי לו שעתידים להחזיר לו את ה'גניבה', ועל כן לא עוד שאינו מתלונן אלא נותן מתנות גדולות, איש כמתנת ידו כברכת ה'.

וללמדנו פרק בהלכות אמונה לכל השנה בכל מיני גניבות והיזקות אשר יבואו על האדם, שאם יתבונן בהם וישרישם בעצמו שוב לא 'יבכה' ויתלונן. א. כי כך נקבע מלמעלה, ולא 'פלוגי' גנב אלא הוא שליח ההשגחה העליונה. ב. ועוד עתיד הקב"ה להחזיר לו כמו שנגנב, ואף יקבל ע"כ שכר הרבה על שקיבל את הדין באהבה.

פעם נשאל המשגיח הגה"ח רבי גד'ל אייזנער זצ"ל, היאך עמדו לו כוחותיו לעמוד בעזו, לעבור את כל מוראות ותלאות המלחמה תחת ציפורנם של הרשעים הארורים. באותה שעה עמד על גבי השולחן בקבוק, הוריד רבי גד'ל את הפקק שמעל הבקבוק וטמנה בין אצבעותיו, ואז אמר לאברך: "אמור נא לי - היכן נמצא הפקק של בקבוק זה?", אמר לו האברך: "הריהו מסתתר תחת אצבעות ידיך". הוסיף רבי גד'ל ושאל: "אם ייכנס כעת אדם מבחוץ ויחפש

המשך מעמוד 23 | הרב ישראל ליוש

ומעשה בראשית לא ידע הילד לענות לו. לפלא היה הדבר בעיני מרן זצוק"ל, אך לבסוף הוברר כי הם התחילו ללמוד חומש בראשית מפרשת 'לך לך'.

במוצאי שבת שלח מרן זצוק"ל לקרוא למנהל הת"ת, וכשהלה הגיע הטיח בו מרן דברים כדרבונות על שהעז לשנות מהמסורת המקובלת שנות דור: "חומש בראשית לא מתחיל רק ממצוות יישוב ארץ ישראל שבפרשת לך לך אל הארץ אשר אראך...", הסביר מרן למנהל הת"ת, "חומש בראשית מתחיל מעיקרי האמונה, בראשית ברא... ושאר מעשה בראשית".

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

השבת' הרי הם מודים במעשה בראשית, וכבר אין בהם הטעם שהמחלל את השבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית. (להלכה כתב שבוודאי המחמיר תבוא עליו ברכה, אך המקלים יש להם על מי שיסמוכו).

מרן הרב מבריסק, הגאון רבי יצחק זאב סולובייצ'יק זצוק"ל, נוהג היה לבחון את ידיעותיהם של ילדים שהיו באים עם אביהם להתפלל במניין שבביתו.

שבת אחת סיפר אחד הילדים כי השבוע החלו ללמוד בחיידר חומש בראשית, אך כאשר מרן זצ"ל שאל אותן שאלות על בריאת העולם

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il

שההלכה מורה שמיד עם צאת הכוכבים יש לבדוק, אבל מה נעשה שמאז לא פסק כאן זרם השואלים; אלה שבדקו בדיקת חמץ בזמן באו לשאול שאלות לאחר שבדקו, ואלו שבדקו מאוחר יותר באו לשאול מאוחר יותר... כך שלמעשה עד עתה עדיין לא הספקנו לבדוק בדיקת חמץ...".

אך מיד הוסיפה בחיך משרה רוגע ונינוחות: "אל דאגה, אנו מנקים ומכנינים את הכל, ומשתדלים להדביק את הקצב, בסוף נבוא גם לזה...".

אני משער כי רבים אחרים שהיו עומדים קודם בדיקה בשעה כזאת לא היו נשארם כה נינוחים ושלוים, והיו נכנסים ללחץ ועצבנות. אך אצל רבי נסים ולהבדיל בין חיים לחיים רעייתו הצדקנית, תכונות אלו היו זמורות זר בביתם, ואכן השתוממתי להיווכח כיצד השלווה והנעימות הכה מוכרת שלהם נותרו בעינן.

אין זה אלא מפני שכל התנהלות חיים נע תמיד מתוך הכרה אחת ברורה, כי התפקיד היחידי שלהם כאן הוא עשיית רצון ה' ותו לא, לשם כך הם נמצאים כאן בעולם הזה. עד עתה היה רצון ה' שיתייחסו יפה לשואלים וישיבו לשאלותיהם בסבלנות, וכעת רצון ה' הוא שישלימו את העבודות בנחת ויעשו בדיקת חמץ בשעה מאוחרת. מה הטעם לכעס?! מדוע לאבד את מידת הסבלנות?!

כך גם בליל הסדר עצמו, יש להיזהר בתכלית הזהירות לא להיכשל בכעס וברוגז. רבינו משה בן מכיר, בעל ה'סדר היום', כותב: "וראוי לכל אדם לענג נפשו וגופו בלילה הזה ולהראות חירות בעצמו, וירחיק מעליו כל דאגה וצער שיש לו ממקום אחר, ואין צריך לומר שיעורר עתה מחדש שום קטטה ומריבה, אלא הכל יהיה שלום והנחה, ולא יתן פתחון פה לבעל דבר לחלוק".

דברים נוראים כותב החיד"א בספרו 'מורה באצבע' (אות רח), כי היות והלילה הזה מאיר כל כך, לכן השטן מבקש עילה להיכנס באחד מבני הבית, והחכם עיניו בראשו ינעל הדלת בפניו וימנע בכל כוחו המריבה והקטטה שרוצה השטן להטיל בין בני הבית.

וכל זאת מלבד דברי הקדמונים שכתבו דברים מבהילים על עצם החטא בליל הסדר. רבינו חיים ויטל כותב, כי מי שחוטא בלילה זה הרי הוא בסכנה גדולה. כך גם בעל ה'פלא יועץ' (פסח) כותב, שכשם שיש להיזהר מאיסור חמץ כך יש להיזהר מכל דבר פשע, משום שהרושם בפסח הוא גדול יותר מכל ימות השנה!

ואכן, שמעתי מפי אחד הגדולים שעורר פעם אודות נקודה זו, ואמר: "אפילו אם יישפכו כל כוסות היין בשולחן הסדר, אפילו אם תסרח המקפה ותתקלקל כל הסעודה כולה, אשתדל להישאר נינוח ושלי כמקודם... מראש לקחתי בחשבון שעלול להתרחש מצב כזה או אחר, והכנתי את עצמי נפשית לכך...".

כהכנה לימים אלו יש להסב את תשומת הלב ולמקד את העבודה הרוחנית על נקודה זו שיצליח האדם להתנזר מכישלון הכעס.

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

קודם ששקענו בשער החמישים, הרי שאנו וצאצאינו היינו שקועים בטומאת מצרים עד עצם היום הזה, ולא היינו זוכים לגאולה. אולם בזכות ניצול רגע אחד, קודם שבאנו למצב אֶל חזור, זכינו לצאת מאפילה לאור גדול ולגאולת עולם.

לכן, כאשר חז"ל רוצים ללמד את האדם להיות זריז במצוות ולהיזהר לא להחמיצן, אין מקרא הראוי ללמד זאת יותר מהפסוק העוסק במצות - "כשם שאין מחמיצין את המצה כך אין מחמיצין את המצווה". משום שבגלות מצרים למדנו את ערכו המופלא של ניצול רגע אחד! ראינו כיצד ניתן להרוויח רווח נצחי לדורי דורות ברגע קטן, ומה היינו מפסידים אילו היינו מחמיצים את אותו הרגע, היה זה הפסד צורב לנצח. נורא!

כאמור, נקודה זו צריכה לעמוד למול עינינו בימים אלו. להיות עירניים לנצל את אותן מצוות יקרות וחשובות המתגלגלות לפתחנו בכל צעד ושעל, ולקיימן בהידור, בדקדוק ובשמחת לב. הלא מזדמנות לפנינו הזדמנויות כה קלות ופשוטות המסוגלות לצייד אותנו בכל כך הרבה שפע רוחני, לרומם את חיינו ולהותיר בנו רושם עילאי למשך כל ימות השנה, בבחינת: "והשיאנו ה' אלוקינו את ברכת מועדיך". אך הדבר תלוי באדם, אם אכן ישכיל לשאוב ולנצל עד היכן שידו מגעת.

זהירות מכעס וקטטה

הכלל החשוב והיסודי הנוגע לכלל השנה ובמיוחד בחודש ניסן, הוא עניין הסבלנות ואורך הרוח, שמוכרח האדם להצטייד בהם במידה גדושה.

מטבע הדברים, ערב פסח על מכלול המטלות הדרושות להיעשות בו לוקחות מהאדם כוחות רבים. המעמסה הגדולה של נקינות הבית מכל פירור חמץ, מסע הקניות הקדחתניות וההכנות הרבות הנלוות להן, דורשות יגיעה וטרחה מרובה, והאדם מוכרח להרגיל עצמו לא להתרגז ולא לרטון, לשמור על רגיעה ואצילות בכל המצבים ובכל הזמנים, ולהנעים את שהותו בבית. אחרת כל ההכנות עלולות להתלוות בלחץ ועצבים, מתח וכעס מיותרים, ונמצא שכרו בהפסדו.

האתגרים הללו דורשים הכנה ראויה ורצינית מראש, והיא נעשית על ידי כך שיתבונן ביקרת הימים ובחשיבות המצוות שמקיים, כך הוא יקבל הסתכלות מחודשת עליהן, ואז גם אם הן עולות לו בכוחות רבים בקושי ובמאמץ יגבר בו הרצון הפנימי לקיימן מתוך שמחה, בידיעה כי דווקא הקושי הזה מרומם אותו. כך הוא מקיים רצון ה', וזוכה על ידי זה להידבק בשכינה!

לפני כעשרים שנה עליתי בליל בדיקת חמץ לבית דודי מרן הגאב"ד הגאון רבי נסים קרליץ זצוק"ל, סמוך לחצות לילה. דודתי הצדקנית הרבנית קרליץ ע"ה, קידמה פניי כדרכה בחום ובלבביות רבה, ואמרה לי בחיך: "עדיין לא הספקנו לעשות בדיקת חמץ. נכון

סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

- ◆ קמח שנטפו לתוכו מים - באילו תנאים ניתן לאפות ממנו מצות לפסח?
- ◆ מה הם הנוזלים הגורמים לחימוץ דגן?
- ◆ ערימות דגן שירד עליהם גשם בשדה - האם ניתן לאפות מהן מצות לפסח?

קמח שנרטב - אחסנתו והשימוש בו בפסח

• קמח שנרטב במים והתייבש - אם המקום שבו נגעו המים ניכר היטב, ניתן להפרידו עם מעט קמח מסביבו, ולהשתמש בקמח הנותר לפסח, אך ראוי לנפותו תחילה.

• קמח שאכלו ממנו עכברים, ולחלוחית הרוק התייבשה - נחלקו הפוסקים אם ניתן להכשיר את הקמח על ידי הפרדת החלק ששמנו אכלו משאר הקמח. ובשעת הדחק ניתן להקל.

• חיטים שנשכו על ידי תולעים - יש שכתבו שאין לחשוש שמא החמיצו מחמת הרוק שבפי התולעים, אך אם קיים ספק שמא נטחנה תולעת עם החיטים - נחלקו הפוסקים אם הקמח מותר בפסח.

• קמח שנוטפים לתוכו מים - אם הטיפות יורדות בזו אחר זו ברציפות - אינו מחמיץ, משום שהטפטוף ה'מִכָּה' בקמח נחשב כעיסוי הבצק, המונע חימוץ. אולם בזמננו אין להקל בדבר.

דגן שנרטב - אחסנתו והשימוש בו בפסח

• הנוזל היחיד שגורם בוודאות לחימוץ דגן, הוא מים. והנוזלים האחרים, כגון מיצי פירות, יין, שמן, דבש, וביצים - המכונים כולם בשם הכולל 'מי פירות' - אינם מחמיצים כשהם בפני עצמם, אך כאשר הם מעורבים במים, הם מאיצים את תהליך החימוץ, ולכן אסור ללוש בתערובת של מים ומי פירות. וההפרשות הנוזליות היוצאות מגוף האדם, דהיינו: רוק, מי רגלים, והפרשות האף, העין והאוזן - מחמיצות כמים, כיון שהן 'תולדות המים'. ודם, חֶלֶב, ושומן, הן של אדם והן של בעלי חיים - אינם מחמיצים כשהם בפני

עצמם, אך הם נחשבים כמי פירות.

• טבע הדגן, שלאחר זריעתו הוא מחמיץ מלחות האדמה, ונחלקו האחרונים בנוגע לדגן שנזרע בסמוך לפסח - אם צריך למוכרו לגוי.

• דגן שנרטב במים - אסור לאוכלו בפסח, וכן להשהותו ברשותו בפסח, אף אם לא ניכרים בו סימני חימוץ כלל. אולם, אם הדגן לא התרכך כלל, מותר למוכרו לגוי.

• דגן שירד עליו גשם וחלקו נותר יבש - מותר להשהות את הדגן היבש ברשותו בפסח. ולדעת הרמ"א, אסור לאוכלו בפסח; ובשעת הדחק ניתן להקל.

• דגן שהובל בספינה - אם הוא יבש וקשה, וצורתו וצבעו לא השתנו, מותר לאוכלו בפסח. אך אם אחסנוהו בחלקה התחתון של הספינה, שבדרך כלל מוצף במים, אסור לאוכלו בפסח, מחשש שהחמיץ.

• בשנה גשומה מאוד, אף שהגשמים הרבים ירדו גם על ערימות הדגן שבשדות - מותר לאכול דגן זה בפסח, אך אם נמצאו בו שיבולים שצמחה בהן תוספת כלשהי מחמת לחות הגשמים - צריך שכמות השיבולים שלא העלו צמחים תהיה גדולה פי שישים מכמות השיבולים שהעלו צמחים.

• דגן שנרטב במים והדבר אינו ניכר - בעת מכירתו ליהודי, חובה להודיעו כי הוא נרטב קודם לכן, כדי שיֵדע שלא להשתמש בו לפסח. וכמו כן, אין למכור לגוי כמויות מרובה של דגן זה.

• מי שיש ברשותו קמח שהוא ספק חמץ, והוא יודע על קיומו של הקמח, אך סבור כי הוא כשר לפסח, ומותירו ברשותו בפסח - אם ביטל את חמצו כהלכה, אינו עובר על 'בל יראה'.